

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Právní nástroje Evropské unie pro boj s terorismem
se zaměřením na Francii

Paul Válka

2019

Plzeň

Prohlášení autora

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval zcela samostatně. Veškerá literatura, kterou jsem za tímto účelem použil, je řádně uvedena a ocitována.“

Plzeň, březen 2019

Paul Válka

Mé poděkování za cenné rady, vynaložený čas i úsilí a celkové odborné vedení patří mé vedoucí, doc. JUDr. Monice Forejtové, Ph.D., bez níž by tato práce vznikala jen stěží. Děkuji.

Obsah

Úvodem.....	5
1. Definice základních pojmů.....	4
1.1 Právní nástroje Evropské unie.....	4
1.2 Protiteroristický právní nástroj Evropské unie.....	5
1.3 Terorismus a jeho definice.....	7
1.4 Definice terorismu ve francouzském právu.....	10
2. Vývoj protiteroristické politiky Evropské unie.....	12
2.1 Období do vstupu Smlouvy o Evropské unii v platnost.....	13
2.2 Období do útoku z 11. září 2011.....	14
2.3 Období do atentátů v Madridu a Londýně.....	15
2.4 Období do série teroristických útoků z let 2015 a 2016.....	16
2.5 Období současné.....	22
3. Právní nástroje EU pro boj s terorismem.....	24
3.1 Europol.....	24
3.2 Průmská smlouva.....	28
3.3 Eurojust.....	30
3.4 Úmluva Evropské unie o právní pomoci ve věcech trestních a společné vyšetřovací týmy.....	33
3.5 Evropský zatýkácí rozkaz.....	35
3.6 Další právní nástroje využitelné pro boj s terorismem.....	37
4. Judikatura Soudního dvora Evropské unie.....	40
5. Rozdělení rolí mezi EU, členskými státy a jinými organizacemi.....	42
5.1 Organizace spojených národů.....	43

5.2 Organizace Severoatlantické smlouvy.....	45
6. Reálné teroristické útoky.....	47
6.1 Útoky z 11. září 2001.....	48
6.2 Útok na Madrid (březen 2004).....	49
6.3 Útok na Londýn (červenec 2005).....	50
6.4 Útoky na Francii (leden a listopad 2015).....	51
6.5 Útoky na Brusel, Nice a Berlín (2016).....	53
6.6 Útoky na Manchester, Londýn a Barcelonu (2017).....	54
7. Terorismus a Francie.....	55
Závěrem.....	58
Abstrakt.....	60
Abstract.....	61
Seznam použité literatury a dalších zdrojů.....	62

Seznam použitých zkratk

CEPOL	Evropská policejní akademie
ECTC	Evropské centrum pro boj proti terorismu
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES/EU	Evropská společenství/Evropská unie
ETA	Baskicko a jeho svoboda
EU	Evropská unie
EUROJUST	Evropská jednotka pro soudní spolupráci
EUROPOL	Evropský policejní úřad
EZR	Evropský zatýkací rozkaz
FATF	Finanční akční výbor
IS	Islámský stát
JITS	Společné vyšetřovací týmy
NATO	Organizace Severoatlantické smlouvy
OSN	Organizace spojených národů
RAN	Síť pro zvyšování povědomí o radikalizaci
TCM	The Terrorism Convictions Monitor
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
USA	Spojené státy americké
WTO	Světové obchodní centrum

„Nikdy nesmíme zapomenout, že za každým číslem stojí nevinná oběť.“

Catherine de Bolleová, výkonná ředitelka Europolu

Úvodem

Jen málokterý fenomén představuje pro Francouzskou republiku, Evropu a v zásadě pro celý svět takovou hrozbu jako terorismus. Ve světle posledních let (desetiletí) se z původně lokálních hrozeb stává skutečně globální fenomén, na jehož potlačení se klade ohromný důraz napříč všemi mocnostmi. Zejména po zdrcujících útocích z 11. září 2001 si lidé uvědomili, že nikdy a nikde nelze zcela stoprocentně tvrdit, že se nacházíme v bezpečí. Od tohoto dne ve světě nastává zcela nová bezpečnostní situace, jíž je třeba čelit.

Terorismus ohrožuje zdraví a životy nevinných lidí, ohrožuje mezinárodní mír a bezpečí, a zcela jednoznačně ohrožuje i pilíře, na kterých je naše společnost postavena. Ať už se jedná o základní lidská práva, svobody nebo i jiné hodnoty, které jsou s moderními demokratickými společnostmi neodmyslitelně spjaty. To vše, spolu s výjimečnou krutostí, brutálností a určitou velkolepostí doprovázející každý takový útok, nás nutí brát riziko terorismu nanejvýš vážně a podnikat takové kroky, které budou co možná nejúčinněji přispívat k jeho potlačení. O úplném vymýcení lze bohužel hovořit jen stěží.

Právě mimořádný stupeň ohrožení a především celosvětový rozměr dnešního terorismu nedává vládám v podstatě žádnou jinou možnost, než svá úsilí sjednotit, své politiky koordinovat a vést boj společně. Ve světě existují různé regionální organizace,¹ které se problematice terorismu věnují. Na našem kontinentu má mimořádně silné postavení Evropská unie, která se již dávno nezaměřuje pouze na oblasti jako například hospodářství, zemědělství, technologie, měnovou politiku či volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu. Dnes totiž hraje Unie silnou roli i na poli bezpečnosti, resp. na poli protiteroristického boje, který je nyní dokonce jednou z jejích priorit.

Zárodky evropské spolupráce za účelem protiteroristického boje sahají teprve do 70. let minulého století, krok vpřed pak přineslo přijetí Smlouvy o

¹ Například Rada Evropy, Organizace amerických států, Africká unie a další.

Evropské unii (1992). Výrazným akcelerátorem unijní aktivity byly reálné teroristické útoky, z nichž nejvýznamnějšími v tomto ohledu byly útoky na USA (2001), Madrid (2004), Londýn (2005), Paříž (leden a listopad 2015), Brusel (2016), Nice (2016) či Barcelonu (2017). V současné době je protiteroristická politika Evropské unii poměrně rozvinutá, a byť Unie (stále) nedisponuje žádnou armádou, vytvořila si své právní i politické nástroje, které regulují takové oblasti jako radikalizaci a nábor teroristů, financování terorismu, výbušniny, ochranu hranic, spolupráci policejních, celních a zpravodajských útvarů či soudní spolupráci, čímž dochází k výraznému potlačení bezpečnostní hrozby v podobě atentátů.

Právě rozbor právních nástrojů Evropské unie pro boj s terorismem je ambicí této diplomové práce. Co mě k volbě tohoto tématu vedlo? V první řadě okruh předmětů, ve kterých jsem během svých pěti let studia na Fakultě právnické Západočeské univerzity v Plzni našel zalíbení. Vždy mě přitahovaly situace, ve kterých je zastoupen mezinárodní prvek, resp. ve kterých musím využít znalost cizích jazyků. Jsem navíc zastáncem „projektu Evropská unie“ a rád bych na tomto poli působil i ve své profesní kariéře. Druhým důvodem byl samotný fenomén terorismu. Ten v dnešním světě vnímám jako silnou hybnou sílu, které je třeba se obávat, která vyvolává emoce napříč občany všech zemí, proti které je třeba systematicky bojovat a která je mimořádně aktuální. Navíc jednou ze zemí, která je terorismem nejvíce postižena, je Francie, ze které pocházím. Díky znalosti francouzského jazyka věřím, že francouzský prvek, který bude touto prací průběžně postupovat, přinese určitou přidanou hodnotu. Chtěl bych zde však zdůraznit, že primárním tématem zůstává Evropská unie a její právní protiteroristické nástroje. Situace ve Francii (reálné útoky a reakce na ně, právní úprava) bude popsána pouze tam, kde to bude účelné. Jedná se tedy o jakýsi doplněk k hlavní dějové linii. Zároveň upozorňuji, že téma terorismu je nesmírně rozsáhlé a některé jeho aspekty (dějiny terorismu, příčiny radikalizace, světový terorismus, lidskoprávní rovina a mnohé další) pro účely následujících kapitol byly záměrně naprosto vynechány.

Práce začíná definicí základních pojmů „právní nástroj EU“, „protiteroristický právní nástroj EU“ a „terorismus“. Posledně jmenovaný pojem, jak si ostatně přiblížíme, přináší celou škálu úskalí. Druhá kapitola nabídne poměrně komplexní, byť ne zcela kompletní průřez vývojem protiteroristické

politiky EU. Díky tomu bude pro čtenáře snadnější uchopit konkrétní právní nástroje, které Unie pro boj s terorismem využívá. Jejich rozbor je náplní kapitoly třetí a ostatně i srdcem této práce. Čtvrtá kapitola na příkladu judikátu C-573/14 *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides v. Mostafa Lounani* z roku 2017 naznačí, že téma terorismu (a blízké téma migrace) může být předmětem soudního řízení před Soudním dvorem Evropské unie. Zařazena je i kapitola o vztahu a spolupráci mezi EU, členskými státy a jinými mezinárodními i regionálními organizacemi. Terorismus je totiž globálním problémem a týká se všech. Šestá kapitola se od zbylých liší. Přináší časovou osu a faktický rozbor těch nejvýznamnějších teroristických útoků (nejen) na evropském kontinentu. Nebude tedy natolik „právní“ jako kapitoly ostatní. Do ryze právního prostředí se však vrací kapitola poslední. Ta na rozbor reálných teroristických útoků navazuje tím, že pojednává o vnitrostátních opatřeních Francie. Tedy země, která byla v letech 2015 a 2016 terčem teroristů především.

Ve zkratce – cílem této diplomové práce je najít odpověď na některé otázky. Co je to terorismus? Co je a co není trestný čin terorismu? Je boj proti terorismu ponechán pouze na jednotlivých státech? Anebo se jím zabývá i Evropská unie? Pokud ano, tak jakým způsobem? Jsou její nástroje a pravomoci v tomto ohledu dostatečně rozvinuté a aktuální? Co vše lze pro boj proti terorismu vlastně použít? A lze válku s terorismem vůbec vyhrát?

Tímto bych svou diplomovou práci rád věnoval všem obětem teroristického zla a především těm, kterým se stal osudným teroristický útok ze dne 11. prosince 2018 ve Štrasburku. V době, kdy Chérif Chekatt zaútočil na návštěvníky vánočního trhu, jsem se shodou neuvěřitelných náhod a smůly nacházel o pouhou ulici vedle. Byl jsem tudíž svědkem následných opatření francouzské policie a armády.

1. Definice základních pojmů

Pro lepší pochopení obsahu této práce je nejprve třeba si vymezit, o čem vůbec pojednává. Teprve díky tomuto rozboru bude následně možné hlouběji proniknout do problematiky protiteroristické politiky EU. Proto se úvodní kapitola pokusí rozklíčovat a co možná nejpřesněji definovat termíny „právní nástroj Evropské unie“, „protiteroristický právní nástroj Evropské unie“ a „terorismus“. Na první pohled možná banální záležitost, ale zejména druhá subkapitola naráží na jedno veliké úskalí, a to že jedna jediná a všeobecně uznávaná definice terorismu dodnes vlastně neexistuje.

1.1 Právní nástroj Evropské unie

Pojem „nástroj“ není třeba podrobně rozebírat. Každý jej chápe jako určitý prostředek, jehož pomocí se snažíme o dosažení předem požadovaného cíle. Svě cíle má i Evropská unie. K tomu, aby je mohla efektivně naplnit, pochopitelně i ona potřebuje disponovat nějakými svými nástroji. V tom nejširším slova smyslu bychom mohli říci, že nástrojem EU je právo.

Specifickým rysem Evropské unie jakožto nadnárodní organizace *sui generis* je bezesporu její právní konstrukce. Základy EU tvoří soustava mezinárodních smluv označovaných jako zakládající (též zřizovací smlouvy), i s jejich pozdějšími změnami, a smlouvy přístupové, které jsou uzavírány v případě přijetí nových členských států. Kromě těchto smluv, které souhrnně tvoří „primární právo“ a které lze považovat za jakousi ústavu EU, však existují i právní akty, které si Unie prostřednictvím svých institucí a přesně stanoveného legislativního postupu přijímá sama. Pro tyto právní předpisy se vžilo označení „sekundární právo“, neboť jejich vznik je podmíněn existencí institucí a legislativních mechanismů zakotvených v právu primárním. Právě sekundární právo nás pro účely této diplomové práce zajímá především. Jedná se o těžiště evropské legislativy. Do skupiny sekundárního práva patří akty upravené v článku 288 Smlouvy o fungování Evropské unie. Konkrétně jde o nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska. Ještě v dřívějších evolučních stádiích Unie hrály v oblasti spolupráce v trestních věcech silnou roli tzv. společné postupy a

rámcová rozhodnutí.² Evropská unie prostřednictvím těchto forem práva provádí své jednotlivé politiky, tudíž i zahraniční a bezpečnostní politiku, pod kterou boj proti terorismu taktéž spadá. Typickými příklady jsou směrnice 2017/541 o boji proti terorismu³ nebo nařízení 2017/458 cílicí na posílení kontrol na vnějších hranicích.⁴

1.2 Protiteroristický právní nástroj Evropské unie

Nyní, když jsme si stručně nastínili, s jakými nástroji EU operuje a na čem stojí její základy, se dostáváme přímo k pojmu protiteroristických právních nástrojů Evropské unie. Uznávaný odborník na problematiku Evropské unie a bezpečnosti Bohumil Pikna je definuje jako „konkrétní realizační právní akty Unie zaměřené na boj s mezinárodním terorismem nebo v tomto smyslu na boj s mezinárodním organizovaným zločinem. Cíleny jsou zvláště do oblastí policejní a justiční spolupráce v trestních věcech, nebo civilní ochrany a na úsek prevence.“⁵ Mezi ty nejdůležitější se tradičně řadí:⁶

- a) Europol;
- b) Průmská smlouva;
- c) Eurojust;
- d) Úmluva EU o právní pomoci ve věcech trestních;
- e) společné vyšetřovací týmy;
- f) evropský zatýkáací rozkaz;
- g) opatření proti praní peněz;
- h) opatření k určení teroristických organizací a teroristů;
- i) právní nástroje v oblasti civilní ochrany.

² Změna přišla se vstoupením Lisabonské smlouvy v platnost.

³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 ze dne 15. března 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV (Úřední věstník EU L 88/6, 31. března 2017).

⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/458 ze dne 15. března 2017, kterým se mění nařízení (EU) 2016/399 s ohledem na posílení kontrol na vnějších hranicích za použití příslušných databází (Úřední věstník EU L 74/1, 18. března 2017).

⁵ PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 397 s. ISBN 978-80-7380-611-8.

⁶ PIKNA, Bohumil. *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*. 3. rozšířené vyd. Praha: Linde Praha, 2012. 407 s. ISBN 978-80-7201-889-5.

Od těchto právních nástrojů je nutno odlišovat protiteroristické nástroje politické.⁷ Těmi jsou různé úmluvy, deklarace, strategie, akční plány a jiné formy, v nichž jsou obsaženy cíle a programové úkoly, skrze které má být boj s terorismem veden.⁸ Je důležité si uvědomit, že tato skupina nástrojů nemá právní závaznost. To však nijak nesnižuje význam jejich závaznosti politické, neboť nedostatečně odůvodněný odklon od prosazovaných cílů a strategií by pro takovéto státy (a unijní instituce) znamenalo zhoršení jejich kredibility a výchozí pozice při dalším vyjednávání. Již z názvu „politické nástroje“ je patrné, že se v zásadě jedná o proklamování, doporučení směru, kterým má být protiteroristická politika vedena. K tomuto účelu jsou následně vydávány konkrétní právní akty EU, respektive použity výše uvedené nástroje právní.

⁷ Ibidem, 397 s.

⁸ Například dokument Rady: Strategie EU pro boj proti terorismu ze dne 30. listopadu 2005 (14469/05) nebo Strategie Evropské unie pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů ze dne 24. listopadu 2005 (14781/1/05).

1.3 Terorismus a jeho definice

Přesné vymezení pojmu „terorismus“ se ukazuje jako značně problematické a dodnes neexistuje jedna jediná všeobecně uznávaná definice, která by tento fenomén uceleně zastřešovala.⁹ Namísto toho máme napříč různými vědními obory (politologie, kriminologie, kriminalistika, sociologie apod.) celou řadu definic, z nichž všechny jsou do jisté míry podmíněny dobou, kdy vznikly, resp. osobou a postavením autora. Lze však mezi nimi najít společné jmenovatele (užití násilí, snaha vzbudit strach, politický motiv, snaha přilákat pozornost, neurčitý okruh obětí, snaha zabít co nejvíce lidí, nepředvídatelnost), které se opakují tak často, že kdyby se univerzální definice v budoucnu přeci jen vytvořila, tyto prvky by v ní byly nepochybně zastoupeny. Některé prvky lze spatřit i v definici Paula Wilkinsona, britského experta na terorismus: *“Terorismus je systematické použití nátlaku sloužícího k dosažení politických cílů. Je používáno k vytvoření a zneužití prostředí strachu v cílové skupině, která je větší než skupina bezprostředních obětí násilí, a slouží jednak k přilákání pozornosti médií, jednak také k dosažení záměru donutit cílovou skupinu, aby přistoupila na požadavky teroristů.”*¹⁰

Alespoň o původu slova jako takového se spory nevedou. Etymologické kořeny nacházejí lingvisté ve slově teror (latinsky *terror*, francouzsky *terreur*), znamenající *„extrémní strach, obvykle vycházející z nepřesně určené, relativně neznámé a široce nepředvídatelné hrozby“*.¹¹ Odtud francouzský termín *terrorisme*, jenž nabyl nového významu v období Velké francouzské revoluce, neboť se jím začaly označovat nekompromisní praktiky proti opozici organizované jakobínskou vládou s krutým Maximilienem Robespierrem v čele.

Problém však nastává v momentě, kdy bychom se pokusili o sestavení právní definice terorismu, která by beze zbytku vyčerpala všechny jeho aspekty a zároveň všechny konkrétní činy, které se jím rozumějí. Proč tomu tak je? V první řadě je třeba vnímat skutečnost, že kdo je pro jednoho na základě svého

⁹ Viz SVÁKOVÁ, Kristýna. *Definice terorismu v mezinárodním právu: diplomová práce*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012. 98 l., 0 l. příl. Vedoucí diplomové práce Veronika Bílková.

¹⁰ MAGUIRE, Mike, MORGAN, Rod, REINER, Robert. *The Oxford Handbook of Criminology*. 5. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2012, 662 s. ISBN 978-0-19-959027-8.

¹¹ GUILLAUME, Gilbert. *Terrorism and International Law. The International and Comparative Law Quarterly*, 2004, roč. 53, č. 2, 537 s.

přesvědčení a svých činů teroristou, může být pro jiného, z těch naprosto stejných důvodů, bojovníkem za vyšší dobro (činy ve jménu boha, boj za svobodu atp.). Další důvod vidí expertka Veronika Bílková v „*důsledku obav, jež má právo z různých –ismů, které se zdají příliš spjatý s oblastí politiky či ideologie*“.¹² Úskalím může být i různorodost podob terorismu. Europol ve svých výročních zprávách o terorismu TE-SAT (*Terrorism Situation and Trend Report*) rozlišuje terorismus džihádský, etnicko-nacionalistický, levicový a anarchistický, pravicový a terorismus jednorázový. Další možné dělení nabízí Larry J. Siegel, a to na revoluční, politický (pravicový, levicový, eko-terorismus), nacionalistický, odvetný, státem sponzorovaný a zločinecký.¹³

Přestože se snahy o právní definici terorismu objevují přinejmenším od 30. let 20. století,¹⁴ mnohem populárnější (z výše uvedených důvodů) je definovat „teroristický akt“, resp. „teroristický čin“. Je tomu tak i v případě úspěšného pokusu zveřejněného v rezoluci Rady bezpečnosti OSN 1566 ze dne 8. října 2004, který akt terorismu vnímá jako „*každý kriminální akt spáchaný se záměrem způsobit smrt, vážná zranění nebo brání rukojmí, s cílem vyvolat v zasažené společnosti, ve skupině osob či u konkrétních osob pocit strachu, zastrašovat obyvatelstvo a nutit vlády nebo mezinárodní organizace k nějakým opatřením, nebo je naopak od některých opatření či činů odrazovat*“.¹⁵

Pro účely této diplomové práce je odrazovým můstkem definice teroristického činu, která vznikla na půdě Rady Evropské unie a která byla zveřejněna v dokumentu s názvem Společný postoj Rady EU o použití zvláštních opatření k boji proti terorismu (2001/931/SZBP). Členské státy v něm přišly se strukturou, dle níž může být čin označen za teroristický za předpokladu, že kumulativně splní tři hlediska: záměr pachatele (musí se jednat o „*úmyslné jednání, které bylo spácháno s cílem závažným způsobem zastrašit obyvatelstvo, nebo protiprávně přinutit vládu nebo mezinárodní organizaci, aby jednala určitým způsobem nebo aby se jednání zdržela, nebo závažným způsobem destabilizovat či zničit základní politické, ústavní, hospodářské nebo sociální*

¹² BÍLKOVÁ, Veronika. Mezinárodní právo a terorismus. Definovat nedefinovatelné? *Trestněprávní revue*, 2010, č. 1, 11 s.

¹³ SIEGEL, Larry. *Criminology: Theories, Patterns, and Typologies*. 12. vyd. Boston: Cengage Learning, 2015. 389-392 s. ISBN 978-1-305-26109-9.

¹⁴ Dokument Společnosti národů: Úmluva o předcházení a potlačování terorismu ze dne 16. listopadu 1937 (Úřední věstník OSN, č. 19, 21-35 s.).

¹⁵ Odst. 3 rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1566 ze dne 8. října 2004 (S/RES/1566 (2004)).

struktury země nebo mezinárodní organizace“), charakter činu („může vzhledem ke své povaze nebo souvislostem závažně poškodit zemi nebo mezinárodní organizaci“) a způsob provedení činu („útoky ohrožující lidský život s možným následkem smrti; útoky ohrožující tělesnou integritu člověka; únos nebo brání rukojmí; způsobení rozsáhlého poškození vládních nebo veřejných zařízení, dopravního systému, infrastruktury, včetně informačního systému, pevné plošiny na kontinentálním šelfu, veřejného místa nebo soukromého majetku, které může ohrozit lidské životy nebo vyústit ve značné hospodářské ztráty; zmocnění se letadla, lodi nebo jiných prostředků veřejné či nákladní dopravy; výroba, držení, získání, přeprava, dodání nebo užití zbraní, výbušnin nebo zbraní jaderných, biologických nebo chemických, jakož i výzkum a vývoj biologických a chemických zbraní; vypouštění nebezpečných látek, zakládání požárů, vyvolání povodní nebo zavinění výbuchů, jejichž důsledkem je ohrožení lidských životů; narušení nebo přerušování dodávek vody, elektrické energie nebo jiného základního přírodního zdroje, jehož důsledkem je ohrožení lidských životů; výhrůžka některého jednání uvedeného v předchozím výčtu; vedení teroristické skupiny; účast na činnostech teroristické skupiny, například dodáváním informací nebo materiálních zdrojů nebo financováním jejich činností jakýmkoli způsobem s vědomím skutečnosti, že taková účast přispěje k trestné činnosti skupiny“).¹⁶ Je nutno zdůraznit, že všechny tyto činy musejí být zcela jednoznačně trestným činem i podle vnitrostátních právních předpisů. V opačném případě by se jednalo o porušení stěžejní trestněprávní zásady *nullum crimen sine lege*. Výše uvedená definice teroristického činu je všeobecně vnímána jako poměrně zdařilá, o čemž svědčí i to, že její převzetí pro své potřeby zvažovala Rada Evropy.¹⁷ Evropská unie tímto podnikla důležitý krok k sjednocení pojmu „terorismus“ tím, že jasně vytyčila množinu úmyslných protiprávních jednání, která spadají pod označení teroristický čin.

Další posun směrem k jednotné definici nastal 13. června 2002, kdy Rada EU schválila Rámcové rozhodnutí o boji proti terorismu (2002/475/SVV). Tento dokument výše zmíněnou definici opět použil (další důkaz její kvality) a výslovně

¹⁶ Čl. 3 Společného postoje Rady 2001/931/SZBP ze dne 27. prosince 2001 o použití zvláštních opatření k boji proti terorismu (Úřední věstník EU L 344/93, 28. prosince 2001).

¹⁷ ŠTURMA, Pavel, NOVÁKOVÁ, Jana, BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. 49 s. ISBN 80-7179-305-1.

určil požadavek, aby každý členský stát přijal opatření nezbytná k tomu, aby jeho vnitrostátní právo považovalo za teroristické činy úmyslná jednání vymezená ve společném postoji z roku 2001.¹⁸ Vyňaty z této množiny byly pouze činy „vedení teroristické skupiny“ a „účast na činnosti teroristické skupiny“, z kterých se staly tzv. trestné činy spojené s teroristickými skupinami, a nikoliv teroristické trestné činy.¹⁹ Vytvořením společného konceptu teroristického trestného činu tak napříč členskými státy došlo ke konsensu na určitých obecných znacích terorismu. Na členských státech je, aby závazky vyplývající z trestního práva EU implementovaly do svých národních právních řádů.

1.4 Definice terorismu ve francouzském právu

Francie, jakožto jeden z pěti stálých členů Rady bezpečnosti OSN, se pochopitelně ztotožňuje s definicí zveřejněnou v rezoluci ze dne 8. října 2004. Její vnitrostátní trestněprávní úprava tohoto institutu je však ještě rozsáhlejší, neboť se neomezuje pouze na politické cíle a civilní oběti.²⁰ Teroristickým aktem se podle článku 421-1 Code Pénal rozumí *„ty činy, které jsou úmyslně spojeny s jednočlennou či kolektivní organizací, která má za cíl vážně narušit veřejný pořádek pomocí zastrašování nebo teroru, pokud spočívají v následujících trestných činech: 1. Úmyslné útoky na život, úmyslné útoky na lidskou integritu, únos a sekvestrace, stejně tak jako únos letadel, lodí a jiných dopravních prostředků. 2. Krádeže, vydírání, zničení, degradace a poškození, jakož i trestné činy počítačové. 3. (Některé) trestné činy se vztahem k bojovým skupinám a rozpuštěným hnutím. 4. (Některé) trestné činy ve vztahu k zbráním, výbušninám a některým jaderným materiálům. 5. Utajení výnosů z jednoho z trestných činů z bodů 1-4. 6. (Některé) trestné činy praní špinavých peněz. 6. (Některé) trestné činy zneužívání informací“*. K této vyčerpávající definici ještě přidává článek 421-2 *„otrávení atmosféry, vod, zemského povrchu, potravin (...) jedovatou látkou“*, článek 421-2-1 účast v teroristické organizaci či na přípravě teroristického aktu a článek 421-2-2 financování teroristické organizace. Lze konstatovat, že přístup

¹⁸ Čl. 1 Rámcového rozhodnutí Rady 2002/475/SVV ze dne 13. června 2002 o boji proti terorismu (Úřední věstník ES L 164/3, 22. června 2002).

¹⁹ Ibidem, čl. 2 odst. 2.

²⁰ Terorismus je ve francouzském trestním zákoníku (Code Pénal) upraven v knize IV. (trestné činy a delikty proti národu, Státu a veřejnému pořádku), kapitole č. II.

Francie je téměř totožný jako ten, který zvolila EU. Obě pojetí teroristického činu vycházejí z úmyslu a cíle pachatele, charakteru trestného činu a ze způsobu provedení. Osobně to vnímám jako správný krok, který by za účelem zefektivnění protiteroristického boje (*largo sensu* trestního práva EU) měly učinit všechny členské státy.

Vyplývá tedy, že prozatímním trendem na poli práva zůstává spíše definování pojmů „teroristický akt“ či „teroristický čin“. I toto je však nejen pozitivním posunem vpřed, ale dokonce nezbytností. Pouze přesným vymezením těchto pojmů je možno tato protiprávní jednání sankcionovat, aniž by došlo k porušení zásady legality jako základu trestní odpovědnosti. Jelínek snahu o definování kvituje i z toho důvodu, že „*vymezení terorismu, respektive nalezení jednotné (obecné) definice terorismu je také důležité z hlediska zabránění zneužití tohoto pojmu k omezování normálních projevů občanské nespokojenosti, anebo k ochraně dosaženého stupně občanských práv a svobod.*“²¹ Domnívám se, že tento slibný základ je třeba i nadále rozvíjet a dosáhnout vytvoření kompletní definice, která by komplikovaný fenomén terorismu zastřešila. Tím by došlo k postavení jakýchsi pilířů, na nichž by se následně mohla postavit veškerá protiteroristická válka, která by byla koordinovanější, a tím pádem i efektivnější, což by jistě vedlo k úspěšnějšímu potlačení tohoto zla. Na podstatných prvcích definice již, dá se říci, shoda existuje.

²¹ JELÍNEK, Jiří, a kol. *Terorismus – základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2017. 41 s. ISBN 978-80-7502-256-1.

2. Vývoj protiteroristické politiky Evropské unie

V současné době terorismus a migrace již bezesporu patří mezi ta nejpálčivější bezpečnostní témata napříč Evropou. Ale ne vždy tomu tak bylo. Přes zárodky společného postupu a významné milníky v podobě tragických teroristických útoků a reakcí ze stran členských států, resp. institucí Evropské unie jsme se dostali do doby, kdy protiteroristická politika představuje jednu z priorit dnešního světa. Určitým akcelerátorem ve vývoji potřebných opatření a protiopatření se staly významné útoky, jež Evropu, resp. i jiné úzce spolupracující státy (především USA) zasáhly. Vývoj protiteroristické politiky EU si tak díky tomuto faktu můžeme rozdělit do několika etap, z nichž každá má svá specifika. Literatura nabízí různé varianty periodizace, například na období do 11. září 2001 a na období po tomto dni následující a trvající až do současnosti.²² Události posledních let však nabraly takový spád, že považují za vhodné si vývoj protiteroristických opatření rozdělit na více etap, a to:

- a) do vstupu Smlouvy o Evropské unii v platnost (1. ledna 1993);
- b) do teroristických útoků v USA z 11. září 2001;
- c) do atentátů v Madridu a Londýně (březen 2004, resp. červenec 2005);
- d) do série teroristických útoků z let 2015 a 2016;
- e) období současné.

Již z tohoto dělení je patrné, že protiteroristická činnost bývá motivována potřebou reagovat na nejnovější teroristické činy. Podrobnější rozbor těch nejvýznamnějších z nich nabídne kapitola šestá, a nikoliv tato část. Ambicí této kapitoly je pokus o přehledné znázornění vývoje protiteroristické politiky EU napříč 20. a 21. stoletím a současně vzniku souvisejících opatření. Díky těmto souvislostem se následně budeme moci zaměřit na současnou situaci a plně chápat její historický kontext. V kapitole nebudou zmíněny pouze právní nástroje, nýbrž i nástroje politické, neboť ty právní jsou konkrétními opatřeními přijatými za účelem naplnění politických cílů. Zrodu právního nástroje většinou předchází vydání politického dokumentu, v němž je potřeba jeho vzniku odůvodněna. Jeden bez druhého tedy nemůže být a z této premisy následující text vychází. Zároveň je

²² ŠTURMA, Pavel, NOVÁKOVÁ, Jana, BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. 46 s. ISBN 80-7179-305-1.

zde třeba upozornit na fakt, že následující přehled je jen jakýmsi souhrnem těch nejvýznamnějších aktů. Kritériem je jednak jejich význam v celkové protiteroristické činnosti, jednak důležitost pro vznik, resp. další vývoj konkrétních právních nástrojů.

2.1 Období do vstupu Smlouvy o Evropské unii v platnost

Zárodky spolupráce v boji proti terorismu na evropské úrovni nejsou nijak zvlášť staré. „Rané“ období sahá do poloviny 70. let 20. století. Jako reakce na tzv. Mnichovský masakr, během kterého bylo v září 1972 uneseno a zavražděno 11 sportovců startujících na olympijských hrách v Mnichově, vznikla tzv. pracovní skupina TREVI (*Terrorisme – Radicalisme – Extrémisme – Violence Internationale*).²³ Jejím posláním byla výměna informací a celková koordinace postupu států EHS v boji proti terorismu a násilnému extremismu.²⁴ Společný směr, kterým se do budoucna budou země EHS ubírat, bylo potřeba nastolit i vzhledem ke skutečnosti, že žádný takový dosud neexistoval. Fenomén globalizace a s ním úzce spojené otevření Schengenského prostoru navíc spolu s nespornými ekonomickými výhodami s sebou nesl i bezpečnostní rizika v podobě volného pohybu rizikových osob. Projekt TREVI však byl celou dobu koncipován ve formě mezivládní spolupráce, a tak není divu, že ministerstva z rozdílných zemí inklinovala k zaměření na ty formy terorismu, které je tížily nejvíce (pokud vůbec nějaké takové formy byly).²⁵ Státy tak nechávaly problematiku zejména na svých národních úpravách a mezinárodní prvek byl řešen především prostřednictvím bilaterálních smluv.²⁶

²³ Skupina TREVI byla založena během zasedání Evropské rady v Římě v prosinci 1975.

²⁴ O'NEILL, Maria. *The Evolving EU Counter-terrorism Legal Framework*. 1. vyd. Abington: Routledge, 2012. 70 s. ISBN 978-0415724517.

²⁵ Například Velká Británie čelila problému s IRA, Španělsko zase levicové skupině ETA. Naopak země Beneluxu teroristickým tendencím nečelily.

²⁶ Na multilaterální úrovni existovala Evropská úmluva o potlačování terorismu (Štrasburk, 27. ledna 1977), jejímž účelem bylo mj. usnadnění extradice osob, které se dopustily teroristických činů.

2.2 Období do útoků z 11. září 2001

Důležitým mezníkem byl rok 1992 a přijetí Smlouvy o Evropské unii (známá též jako Maastrichtská smlouva). Vytvoření Evropské unie ještě více umožnilo proces evropské integrace a spolupráce mezi členskými státy se stala důležitější než kdy předtím (přesto pochopitelně zůstávaly i záležitosti, které si členské státy spravují samy). Novinkou bylo zavedení tzv. pilířové struktury ES/EU – Evropských společenství (první pilíř), společné zahraniční a bezpečnostní politiky (2. pilíř) a policejní a justiční spolupráce (3. pilíř). Z nich nejdůležitější pro naše účely je oblast policejní a justiční spolupráce, neboť právě pod ni bylo potírání terorismu zařazeno. Problematika protiteroristického boje ovšem spadá i do druhého pilíře (společná zahraniční a bezpečnostní politika), což po několika letech výslovně potvrdila Evropská rada.²⁷ V důsledku tohoto nového systému TREVI zaniklo. Za zmínku stojí článek 29/ex-čl. K. 1, podle kterého se cílů ES/EU „dosáhne předcházením a potíráním organizované i neorganizované kriminality, zejména terorismu, obchodu s lidmi, trestných činů proti dětem, obchodu s drogami, obchodu se zbraněmi, korupce a podvodu (...)“. O terorismu výslovně pojednává i článek 31/ex-čl. K. 3, jež „postupné přijímání opatření k zavedení minimálních norem o skutkových podstatách trestných činů a trestech v oblasti organizované kriminality, terorismu a obchodu s drogami“ vidí jako jednu ze složek společného postupu při justiční spolupráci v trestních věcech.

Během tohoto období došlo k vypracování několika dokumentů, které se buď přímo či alespoň částečně zabývají terorismem. Mezi ty nejzásadnější jistě patří Deklarace o financování terorismu (1993), Deklarace o terorismu (1995), Úmluva o zřízení Evropského policejního úřadu – Europolu (1995)²⁸, Úmluva o extradici mezi členskými státy Evropské unie (1996) či Doporučení Rady EU o spolupráci proti financování teroristických skupin (1999). Tím došlo k vytvoření základů protiteroristické politiky, jež byla později aktualizována a vylepšována o opatření a nástroje, které se v průběhu času ukázaly jako nezbytné. Byly položeny základy k definování teroristického činu, byl zřízen Europol (zatím pouze

²⁷ Conclusions and Plan of Action of the Extraordinary European Council Meeting on 21 September 2001, SN 140/01, 3 s.

²⁸ Úmluva o zřízení Evropského policejního úřadu (Úmluva o Europolu), založená na článku K.3 Smlouvy o Evropské unii ze dne 27. listopadu 1995 (Úřední věstník ES C 316/2, 27. listopadu 1995).

koordinální role) a již v tomto období byla pozornost věnována i otázce financování terorismu.

2.3 Období do atentátů v Madridu a Londýně

Útoky z 11. září 2001 odstartovaly novou éru nahlížení na hrozbu terorismu. A to nejen v zámoří. Na tento akt hrůzy byla nucena reagovat i EU, jakožto další světová mocnost, potenciálně zajímavá jako jeviště dalšího masového útoku. Společné postupy, které byly dosud vytvořeny, se ukázaly jako nedostatečné. Tyto nedostatky bylo potřeba co nejrychleji napravit. Zapojení EU tak výrazně vzrostlo, což se projevilo v podobě společného právního rámce pro členské státy. Právě země však i nadále zůstaly hlavní hybnou silou protiteroristických operací. V tomto období došlo také k vytvoření některých stěžejních právních nástrojů.

První odpovědí na smrtelné útoky v Americe se stal Akční plán boje proti terorismu, přijatý 21. září 2001 Radou EU. V tomto (politickém) nástroji byla mj. zdůrazněna potřeba lepší koordinace činnosti EU, vyzdvižena důležitost spolupráce členských států a Europolu, soudní a policejní spolupráce, ale i tolik omílaná potřeba přijetí společné definice terorismu. Zvlášť aktivní byla Rada v prosinci téhož roku, kdy v jediný den došlo k přijetí Společného postoje Rady o boji proti terorismu, Společného postoje Rady o uplatnění zvláštních opatření k boji proti terorismu a také k sestavení seznamu osob, skupin a subjektů zapojených do teroristické činnosti v EU i mimo ni. Tento seznam, každého půl roku aktualizovaný, obsahuje soupis subjektů podléhajících omezujícím opatřením, typicky zmrazení finančních prostředků. V rámci 3. pilíře byly nejvýznamnějšími změnami zřízení Eurojustu v roce 2002, bezesporu klíčového právního nástroje v oblasti vyšetřování a soudní spolupráce, a dále posílení pravomocí Europolu. Nové možnosti tak vznikly i v oblasti policejní spolupráce.

V červnu 2002 bylo zveřejněno Rámcové rozhodnutí Rady o boji proti terorismu, které kromě toho, že definovalo společný koncept teroristického činu,²⁹

²⁹ V návaznosti na to čl. 5 obsahuje důležitá ustanovení o výši trestních sazeb pro teroristické činy, trestné činy teroristických skupin a trestné činy související s terorismem (resp. podněcování

obsahovalo Rámcové rozhodnutí Rady o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy, jež nahradilo a zjednodušilo dosavadně používané extradiční řízení. Stejný rok přinesl i Rámcové rozhodnutí Rady o vytvoření společných vyšetřovacích týmů, které je z hlediska právních nástrojů taktéž klíčový.

Rok 2003 se zapsal jako rok, ve kterém byla schválena první Evropská bezpečnostní strategie, vypracovaná Evropskou komisí a Generálním sekretariátem Evropské rady. Tento dokument, jehož cílem je zaujmout jednotný postoj k nejvýznamnějším světovým problémům a ukázat veřejnosti, že Unie není jen mocností ekonomickou, ale že silnou roli chce hrát i v otázce globální bezpečnosti, vytyčuje hlavní oblasti bezpečnostních hrozeb a způsoby, jak jim čelit. Na prvním místě je za hrozbu označen právě terorismus, dále proliferace zbraní hromadného ničení, organizovaný zločin, regionální konflikty a za nebezpečí jsou také označena rizika plynoucí ze zhroucení se států. Terorismus je tak již bezesporu vnímán jako jedna z nejnebezpečnějších hrozeb EU. Speciálně je vypíchnut násilný náboženský extremismus, a důraz je výslovně kladen i na „*nezbytnou společnou evropskou akci*“, která sice může být vojenského charakteru, ale silně preferována je cesta dialogu, diplomacie a zachování lidských práv.³⁰

2.4 Období do série teroristických útoků z let 2015 a 2016

Po událostech z 11. září 2001 se ukázalo, že po výjimečných situacích je proces evropské integrace značně rychlejší. To se potvrdilo i v polovině desetiletí. Dalšími útoky, které ještě více podnítily vývoj protiteroristických nástrojů, byly bombové atentáty v Madridu (březen 2004) a Londýně (červenec 2005). Oba byly speciální v tom, že se jednalo o první „vlastovky“ mezinárodního terorismu

spolupachatelství, pokus takových činů), čímž teroristé přišli o možnost uprchnout do země, kde jim hrozí mírnější trest.

³⁰ Na rozdíl od Spojených států amerických, které boj proti terorismu vidí vyloženě jako válku vedenou proti hrozbě zvenčí, se kterou je třeba se vypořádat i za použití násilí na cizím území. EU tuto problematiku chápe především jako záležitost justiční a policejní spolupráce. Politika je vedena převážně přes sdílení informací a jiné formy spolupráce, vytváření expertních týmů, monitorování podezřelých osob a přijímání opatření proti financování terorismu.

v Evropě. Teroristická hrozba v globálním měřítku tak rázem byla blíže než kdykoliv předtím.

Bezprostředně po madridských útocích došlo k vydání dalšího důležitého politického dokumentu Prohlášení k boji proti terorismu,³¹ který přinesl určitou revizi a aktualizaci kroků z Akčního plánu z roku 2001. Jmenovitě tento dokument pojednává o doložce solidarity (bod 2), bezpečnostní strategii (bod 3), pomoci obětem (bod 4), rozvíjení již existující spolupráce (bod 5), posílení kontrol na hranicích a zabezpečení dokladů (bod 6), závěry EU ke společnému přístupu v boji proti terorismu (bod 7), strategické cíle revidovaného Akčního plánu EU pro boj proti terorismu (bod 8), sdílení zpravodajských informací (bod 9), předcházení financování terorismu (bod 10), opatření na ochranu dopravy a obyvatelstva (bod 11), mezinárodní spolupráci (bod 12), spolupráci s USA a jinými partnery (bod 13) a zřízení funkce protiteroristického koordinátora, který odpovídá za koordinaci činností Rady v boji proti terorismu, předkládání politických doporučení a navrhování prioritních oblastí pro činnost Radě, monitorování provádění strategie EU pro boj proti terorismu, koordinaci s příslušnými orgány Rady a Komise či za zlepšení komunikace mezi EU a třetími zeměmi (bod 14). Do funkce protiteroristického koordinátora byl jmenován Gijs de Vries, jehož v roce 2007 nahradil Belgičan Gilles de Kerchove.

Přílohou prohlášení byl Akční plán EU na boj proti terorismu, jež navázal na tentýž dokument z roku 2001 a definoval sedm strategických cílů, důležitých pro efektivní boj s terorismem: prohloubit mezinárodní shodu a podpořit mezinárodní snahu bojovat s terorismem, omezit teroristům přístup k finančním a jiným ekonomickým zdrojům, maximalizovat kapacity zjišťování, vyšetřování a stíhání teroristů a prevence teroristických útoků mezi orgány EU a členskými státy, ochránit bezpečnost mezinárodní dopravy a zajistit efektivní systém hraniční kontroly, zlepšit možnosti EU a členských států vypořádat se s následky teroristických útoků, určit faktory, které přispívají k podpoře a personálnímu posílení terorismu, nasměrovat akce externích vztahů EU do prioritních třetích zemí, kde musí být posíleny protiteroristické kapacity nebo přijata protiteroristická opatření.

³¹ Dokument Rady: Prohlášení k boji proti terorismu (7906/04) ze dne 29. března 2004.

Posledním klíčovým opatřením z roku 2004 se stal tzv. Haagský program: „Posílení svobody, bezpečnosti a práva v EU“, jenž byl schválen 5. listopadu Evropskou radou a definoval hlavní politické cíle v oblasti vnitřní bezpečnosti Evropské unie na následujících pět let. Program, navazující na ten z Tampere (1999), prosazoval např. větší spolupráci bezpečnostních složek, lepší zabezpečení cestovních dokladů, revizi opatření v boji proti financování terorismu či ještě užší spolupráci mezi členskými státy a Europolem, resp. Eurojustem. Jedním z prvních právních opatření, přijatých na základě Haagského programu, se stalo nařízení Rady o bezpečnostních prvcích a biometrických informacích v cestovních dokumentech vydávaných členskými státy z prosince 2004. Navazujícím programem se stal tzv. Stockholmský program (2009).

Přímou reakcí na další zdrcující ránu, londýnské útoky z července 2005, byly Prohlášení Rady k útokům v Londýně (zdůraznění bodů z Akčního plánu EU na boj proti terorismu, žádost o lepší spolupráci mezi členskými státy a Europolem, Eurojustem a Situačním centrem EU SitCENem) a především Strategie EU pro boj proti terorismu, kterou připravil protiteroristický koordinátor a kterou schválili ministři členských zemí. Cílem tohoto dokumentu, představující ucelenou protiteroristickou strategii Unie, je jednak celosvětový boj proti terorismu, jednak ještě lepší bezpečnost Evropy. Naplnění těchto cílů má být dosaženo prostřednictvím čtyř hlavních témat: prevence radikalizace a nábory teroristů, ochrana občanů a infrastruktury a snížení zranitelnosti vůči útokům, pronásledování teroristů a jejich postavení před soud a reakce na následky teroristických akcí. V rámci těchto čtyř kategorií se Strategie snaží propojit nejrůznější protiteroristické nástroje, které byly přijaty napříč unijními politikami. K těmto pilířům je třeba přidat i spolupráci se třetími zeměmi (zvláště důležitá je v tomto směru spolupráce s USA) a mezinárodními institucemi, která je k dosažení proklamovaných cílů nezbytná.³²

Do konce desetiletí byla ještě přijata celá řada dokumentů, zaměřena na čtyři oblasti protiteroristického boje (prevence, ochrana, pronásledování, reakce), z nichž za nejdůležitější lze označit Strategii pro boj proti radikalizaci a nábory teroristů (2005), rozhodnutí Rady o výměně informací a spolupráci v případech

³² PIKNA, Bohumil. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie (právní náhled)*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2006. 231 s. ISBN 80-7201-615-6.

teroristických trestných činů (2005), dokument Rady Evropská unie a boj s terorismem (2007) či balíček nových opatření představených Evropskou komisí (možnost stíhání lidí provádějících nábor a výcvik teroristů, vytvoření sítě evropských pyrotechniků či návrh na vznik jmenné evidence cestujících PNR).

Prvním dnem roku 2009 vstoupila v platnost tzv. Lisabonská smlouva, rušící dosavadní strukturu tří pilířů.³³ Nově vznikla oblast s názvem Svoboda, bezpečnost a spravedlnost. Smlouva obsahuje i ustanovení dotýkající se terorismu. Stanovuje, že unijní mise „*mohou přispívat k boji proti terorismu, včetně podpory třetích zemí v boji proti terorismu na jejich území*“.³⁴ Je-li to k účelu předcházení terorismu nezbytné, může Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem formou nařízení vymezit rámec správních opatření týkajících se pohybu kapitálu a plateb.³⁵ O terorismu pojednává i článek 188r, jež vyzývá Unii i členské státy, aby v případě teroristického útoku jednali společně v duchu solidarity a vzájemně si pomohly tuto hrozbu odvrátit, ochránit obyvatelstvo a poskytnout si jinou formu pomoci. Doložka solidarity je v současné době upravena v článku 222 Smlouvy o fungování Evropské unie a v článku 3 Smlouvy o Evropské unii.

V roce 2010 Komise představila Strategii vnitřní bezpečnosti EU: pět kroků směrem k bezpečnější Evropě. Za jeden z prostředků jak dosáhnout lepší bezpečnostní situace v Evropě bylo označeno předcházení terorismu tím, že se pozornost do budoucna bude více zaměřovat na otázky radikalizace a náboru teroristů. Za tímto účelem Komise navrhla vytvoření sítě pro zvyšování povědomí o radikalizaci (RAN, *Radicalisation Awareness Network*). Smyslem je propojení expertů a odborných organizací působících v oblasti radikalizace a výměna informací, postupů a zkušeností za účelem předcházení radikalizace a potírání násilného extremismu. V rámci této sítě se odborníci zaměřují na práci policie a prosazování práva, oběti terorismu, internet a sociální sítě, prevenci radikalizace, deradikalizaci, práci s rizikovými komunitami nebo vězeňskou službu. V červnu

³³ Celým názvem Lisabonská smlouva pozměňující smlouvu o Evropské unii a smlouvu o založení Evropské unie.

³⁴ Čl. 28b odst. 1 Lisabonské smlouvy.

³⁵ Čl. 61h Lisabonské smlouvy.

2017 byl vydán manuál³⁶ s radami pro situace, kdy se Evropané, kteří působili v zahraničních teroristických organizacích, vracejí i se svými rodinami zpět domů.³⁷ U těchto osob logicky existuje riziko, že se do svých vlastí vracejí za účelem páčání teroristických útoku nebo náboru dalších členů.

V dubnu 2015 byl zveřejněn Evropský program pro bezpečnost na období 2015-2020. Za priority byl označen boj proti terorismu a radikalizaci pomocí řešení problému tzv. zahraničních bojovníků, navýšení kapacity Europolu, dalších opatření zaměřených na financování terorismu, ale také prostřednictvím omezení internetové propagandy. Program výslovně hovoří i o nezbytnosti lepší kontroly nad prodejem zbraní. V návaznosti na tento program vzniká pod hlavičkou Europolu Jednotka pro oznamování internetového obsahu IRU (*Internet Referral Unit*), jejímž úkolem je vyhledávat internetový obsah nabádající k radikalizaci a páčání teroristických činů. V případě, že IRU na takový materiál narazí, kontaktuje správce webové stránky a vyzve ho k jeho odstranění. Vznik specializované jednotky je reakcí na čím dál tím hojněji využívané sociální sítě.

Dalším smutným dnem pro celý svět a Evropu především se stal 13. listopad 2015. Tragické útoky v Paříži se staly důvodem k další vlně opatření pro pokračování v boji proti terorismu. Týden na to ministři spravedlnosti a vnitra přijali soubor závěrů, v němž se shodli, že je potřeba urychleně dokončit práci na směrnici EU o jmenné evidenci cestujících PNR, bojovat proti nedovolenému obchodování s palnými zbraněmi, posílit kontroly na vnějších hranicích EU, pokračovat ve vydávání cílených opatření proti financování terorismu a ještě více se zaměřit na kvalitnější sdílení informací a posílit justiční spolupráci.³⁸ Ještě do konce roku byly představeny návrhy nové směrnice boje proti terorismu³⁹ a Akční plán proti nedovolenému obchodování se střelnými zbraněmi a výbušninami.

³⁶ RAN Manual: *Responses to returnees: Foreign terrorist fighters and their families* [online]. 2017, [cit. 18. března 2018]. <http://www.ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/ran_br_a4_m10_en.pdf>.

³⁷ Tzv. zahraniční bojovníci (Foreign Fighters) – Evropané, kteří cestují do zahraničí s cílem připojit se a bojovat na straně teroristických organizací.

³⁸ Závěry Rady EU a členských států zasedajících v Radě o boji proti terorismu ze dne 20. listopadu 2015. Dostupné z webu: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/11/20/jha-conclusions-counter-terrorism/> [zobrazeno 18. 3. 2018].

³⁹ Jednou z novinek se stalo kriminalizování cest do zahraničí za účelem terorismu, stejně tak jako organizování podstoupení teroristického výcviku.

V roce 2016 se podařilo zahájit činnost Evropského protiteroristického centra ECTC (*European Counter Terrorism Centre*) s působností v oblastech výměny informací mezi členskými státy a podpory při vyšetřování. Za zmínku také stojí Akční plán Komise pro zintenzivnění boje proti financování terorismu, který cílí na identifikaci teroristů pomocí monitorování peněžních toků a na narušení zdrojů příjmů teroristických organizací, a počátky tzv. systému vstupu/výstupu, díky kterému má dojít ke zjednodušení a urychlení kontrol příslušníků třetích zemí na vnějších hranicích Unie.

V březnu 2016 Brusel otřásl exploze na letišti Zaventem a ve stanici metra Maelbeek. Následovalo další mimořádné jednání ministrů vnitra a další výzva k urychlenému schválení a implementaci návrhů s cílem posílení bezpečnosti. V dubnu konečně došlo ke schválení směrnice o jmenné evidenci cestujících PNR a členskými státy začala běžet dvouletá lhůta k její implementaci do svých právních řádů. Na základě směrnice jsou shromažďovány a ukládány základní informace o cestujících v letecké dopravě jako například jméno, adresa, způsob platby a údaje o zavazadlech. Dopravci jsou povinni poskytovat údaje u letů do a z EU. Poskytování údajů z letů uvnitř hranic EU je dobrovolné. Tyto informace jsou k dispozici bezpečnostním službám, které je využívají pro účely svého vyšetřování a stíhání teroristických trestných činů.

Do konce roku se evropské instituce zaměřily na boj proti praní špinavých peněz a financování terorismu,⁴⁰ na dokončení směrnice pro boj s terorismem, na posílení právních nástrojů mířených proti Islámskému státu a Al-Káidě,⁴¹ na zřízení registračního systému pro cestující ze třetích zemí do EU bez vízové povinnosti (ETIAS), na odhalování falešných cestovních dokladů⁴² či na posílení Schengenského informačního systému.⁴³ Dne 21. prosince 2016 Komise schválila

⁴⁰ *Komise zpřísňuje pravidla pro transparentnost, aby posílila boj proti financování terorismu, daňovým únikům a praní peněz* [online]. 5. července 2016, [cit. 17. března 2019]. <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2380_cs.htm>.

⁴¹ *Boj proti terorismu: EU posiluje své právní nástroje proti ISIL/Daš'iš a al-Káidě* [online]. 20. září 2016, [cit. 17. března 2019]. <<https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2016/09/20/isil-daesh-al-qaida/>>.

⁴² *Bezpečnostní unie: Komise představuje akční plán, který má Evropě pomoci v boji s falešnými cestovními doklady* [online]. 8. prosince 2016, [cit. 17. března 2019]. <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4264_cs.htm>.

⁴³ *V rámci vytváření bezpečnostní unie navrhuje Komise posílit Schengenský informační systém ke zlepšení boje proti terorismu a přeshraniční trestné činnosti* [online]. 21. prosince 2016, [cit. 17. března 2019]. <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4402_cs.htm>.

návrh směrnice o kriminalizaci praní peněz. Vznikla také pozice komisaře pro bezpečnostní unii, na kterou byl dosazen Brit Julian King.⁴⁴

2.5 Období současné

Tak, jak Evropou stoupal počet útoků, rostla i aktivita na poli Unie. Došlo k vydání několika aktů sekundárního práva, z nichž stojí za pozornost směrnice ze dne 15. března 2017 o potlačení nových forem terorismu⁴⁵ či nové nařízení o Europolu.⁴⁶

V říjnu 2017 došlo ze strany Komise k vydání jedenácté zprávy o pokroku v oblasti budování Bezpečnostní unie. Předseda Juncker hned v úvodu této zprávy zdůrazňuje, že „*Evropská unie musí být v boji proti terorismu silnější a pokračovat v budování skutečného progresu z posledních tří let.*“⁴⁷ Za tímto účelem byl zveřejněn balíček protiteroristických opatření, mezi které patří např. podpora zvýšení bezpečnosti veřejných prostranství, odstřížení teroristů od jejich prostředků či další kroky směřující proti radikalizaci. Zpráva hovoří také o budoucím vytvoření evropského zpravodajského útvaru. Zajímavou novinkou je návrh Komise z dubna 2018. Navrhovaná opatření v něm obsažená mají ještě více znemožnit přístup teroristů (a jiných zločinců) k prostředkům, které potřebují k páchání své trestné činnosti. Konkrétně se jedná o povinné otisky prstů a snímek obličeje na čipu v průkazech totožnosti, snadnější přístup úřadů k finančním informacím v jiných členských zemích, kontrola importu a exportu střelných

⁴⁴ *Julian King is appointed new commissioner for security union* [online]. 19. září 2016, [cit. 19. února 2019]. <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/09/19/julian-king-new-commissioner-for-security-union/>>.

⁴⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 ze dne 15. března 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV (Úřední věstník EU L 88/6, 31. března 2017).

⁴⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/794 ze dne 11. května 2016 o Agentuře Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol) a o zrušení a nahrazení rozhodnutí 2009/371/SVV, 2009/934/SVV, 2009/935/SVV, 2009/936/SVV a 2009/968/SVV (Úřední věstník EU L 135/53, 24. května 2016).

⁴⁷ *Jedenáctá zpráva o pokroku v oblasti budování Bezpečnostní unie* [online]. 18. října 2017, [cit. 15. února 2019]. <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agendasecurity/20171018_eleventh_progress_report_towards_an_effective_and_genuine_security_union_en.pdf>.

zbraní nebo omezení dostupnosti nebezpečných chemikálií. Bude však ještě nějakou dobu trvat, než tyto návrhy budou schváleny a skutečně realizovány.

Současný trend způsobu boje Evropské unie proti terorismu lze v zásadě shrnout do třech hlavních oblastí. Tím prvním je prevence radikalizace za účelem snížení počtu rekrutovaných osob zfanatizovanými jedinci a teroristickými organizacemi. Za druhé stěžování přístupu k výbušninám. Této oblasti je věnována pozornost především z toho důvodu, že téměř každý útok z posledních let byl uskutečněn za pomoci exploziv. Třetím pilířem je odstřížení teroristů od finančních prostředků, resp. monitorování podezřelých finančních toků. Terorismus je nákladný, a pokud k němu nebudou k dispozici peníze, ubudou i útoky. Důraz je tedy kladen na celkovou prevenci tak, aby se počet teroristických činů minimalizoval.

3. Právní nástroje EU pro boj s terorismem

Evropská unie si v průběhu let vytvořila a postupně zdokonalovala své právní nástroje, kterými hodlá teroristické hrozbě čelit. Podle oblastí na které cílí, je lze rozdělit do několika skupin. Právní nástroje v oblasti policejní spolupráce představují Europol a Průmská smlouva. Právními nástroji justiční spolupráce jsou Eurojust, evropský zatýkací rozkaz, Úmluva EU o právní pomoci ve věcech trestních a společné vyšetřovací týmy. Dalšími právními nástroji pro boj s terorismem jsou různá opatření proti praní peněz, opatření sloužící k určení teroristických organizací a teroristů a také právní nástroje v oblasti civilní ochrany. Jak lze vyčíst, současným trendem je co možná nejužší propojení policejních a justičních složek, tak aby zjištění a výsledky činnosti policejních útvarů obecně mohly být použity jako důkazní prostředky při soudním řízení s pachateli.⁴⁸

3.1 Europol

Europol (Evropský policejní úřad, *European Police Office*) je agentura EU sídlící v nizozemském Haagu, která se zaměřuje na terorismus a jiné formy závažné mezinárodní trestné činnosti. Na unijní úrovni podléhá Radě ministrů pro spravedlnost a vnitřní věci. Rada jmenuje výkonného ředitele (od roku 2018 je ředitelkou Catherine De Bolleová), odpovídá taktéž za hlavní kontrolu a vedení. Členy jsou všechny státy „osmadvacítky“. Význam Europolu je upraven v článku 88 odstavci 1 Smlouvy o fungování EU, podle kterého „*posláním Europolu je podporovat a posilovat činnost policejních orgánů a jiných donucovacích orgánů členských států, jakož i jejich vzájemnou spolupráci při předcházení závažné trestné činnosti dotýkající se dvou nebo více členských států, terorismu a těm formám trestné činnosti, které se dotýkají společného zájmu, jenž je předmětem některé politiky Unie, a při boji proti takové trestné činnosti.*“ Slouží tak jako centrum odborných znalostí a představuje důležitou platformu pro odborníky v oblasti určitých forem trestné činnosti. V současné době Europol zaměstnává více než 1000 zaměstnanců a přibližně 100 vysoce kvalifikovaných analytiků,

⁴⁸ PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 248 s. ISBN 978-80-7380-611-8.

kteří mají k dispozici ty nejmodernější technologie a na míru vytvořené systémy, a ročně se podílí na více než 40 000 mezinárodních vyšetřováních.⁴⁹ Konkrétní úkoly, strukturu, fungování, oblast činností, stejně tak jako způsob kontroly Europolu vymezují řádným legislativním postupem formou nařízení Evropský parlament a Rada.⁵⁰

Základy Evropského policejního úřadu sahají do dob přijetí tzv. Maastrichtské smlouvy (1993). O založení bylo rozhodnuto v tehdejšímu článku K.1/9. Činnost Europolu byla zpočátku vykonávána pouze s působností v trestných činech na úseku drog. Významnou roli sehrála Amsterodamská smlouva (1999) a článek K.2 odst. 2, který Europolu přisoudil nové významné možnosti.⁵¹ Právě od tohoto okamžiku lze hovořit o činnosti Europolu v plném rozsahu.⁵² V současné době je právní subjektivita, zřízení, cíle, úkoly, působnost či složení Europolu (nyní již formálně Agentura Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva, *European Union Agency for Law Enforcement Cooperation*) postavena na nařízení Evropského parlamentu a Rady 2016/794 ze dne 11. května 2016.⁵³

Mezi hlavní činnosti Europolu patří především shromažďování, zpracovávání, analyzování a výměna informací o trestné činnosti; koordinace a provádění vyšetřovacích a operativních postupů s cílem podporovat a posilovat činnosti příslušných orgánů členských států; účast na společných vyšetřovacích týmech; příprava posouzení hrozeb, strategií, operativních analýz a všeobecných situačních zpráv; poskytování poradenství členským státům nebo i budování specializovaných center Unie pro boj proti určitým typům trestné činnosti.⁵⁴ K tomuto účelu slouží zejména operativní středisko, které je v provozu nepřetržitě a partneři se na něj mohou kdykoliv obrátit. V případě, že to zástupci Europolu uznají za vhodné, je jim dána možnost se účastnit jednání Stálého výboru pro

⁴⁹ *About Europol* [online]. [cit. 15. ledna 2019]. <<https://www.europol.europa.eu/about-europol>>.

⁵⁰ Čl. 88 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie.

⁵¹ Především v podobě možnosti koordinace a provádění konkrétních vyšetřovacích akcí včetně operativních akcí společných týmů zahrnujících zástupce Europolu.

⁵² PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 248-249 s. ISBN 978-80-7380-611-8.

⁵³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/794 ze dne 11. května 2016 o Agentuře Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol) a o zrušení a nahrazení rozhodnutí 2009/371/SVV, 2009/934/SVV, 2009/935/SVV, 2009/936/SVV a 2009/968/SVV (Úřední věstník EU L 135/53, 24. května 2016).

⁵⁴ Čl. 4 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/794 ze dne 11. května 2016 (Úřední věstník EU L 135/794, 24. května 2016).

operativní spolupráci v oblasti vnitřní bezpečnosti (COSI). Stejnou pravomoc mají i zástupci Eurojustu a Frontexu.

Přestože role a aparát této agentury nadále roste, Europol stále zůstává pouhým podpůrným orgánem, jehož hlavním přínosem je odbornost pracovníků, kvalita zpracování informací a rychlost jejich výměny. Silný je i v koordinaci spolupráce mezi subjekty a orgány Unie (především Eurojust a Evropská komise), třetími zeměmi (USA, Kanada, Švýcarsko a jiné) i dalšími subjekty, zejména Interpolem. Europol v žádném případě není vůči státním policejním orgánům v nadřazeném postavení, a tudíž ani nemůže přebírat jejich roli, ba dokonce je instruovat závaznými pokyny. Z tohoto důvodu Europolu nenáleží žádná výkonná pravomoc. Tato zásada je zakotvena i v již zmiňovaném článku 88, konkrétně ve 3. odstavci: „*Jakákoliv operativní akce Europolu musí být vedena ve spojení a po dohodě s orgány členských států, jejichž území se týká. Používání donucovacích opatření spadá výlučně do pravomoci příslušných vnitrostátních orgánů.*“

Co se přímo terorismu týče, klíčovou organizační složkou Europolu je Evropské centrum pro boj proti terorismu (ECTC, *European Counter Terrorism Centre*). Bylo založeno v lednu 2016 jako reakce na aktuální hrozby, především ty ze strany Islámského státu. Personální aparát tvoří 81 stálých zaměstnanců a 14 národních expertů, kteří se zaměřují na poskytování operační podpory pro vyšetřování, boj proti zahraničním bojovníkům, sdílení odborných znalostí a informací o terorismu a jeho financování, cílí také na teroristickou propagandu a extremismus či na nezákonné obchodování se zbraněmi. Využívat mohou i specializovaný systém FIU.net, počítačovou síť podporující zpravodajské jednotky v EU v boji proti praní peněz a financování terorismu. Europol každoročně (poprvé v roce 2007) zveřejňuje výroční zprávu TE-SAT, ve které publikuje zprávy o své činnosti, hodnotí aktuální hrozby a poskytuje rozsáhlé prognózy vývoje teroristických trendů. Díky těmto dokumentům získávají partneři, ale i široká veřejnost detailní přehled o stavu terorismu v Evropské unii. Došlo také ke zřízení Evropské policejní akademie (CEPOL, *European Police College, European Union Agency for Law Enforcement Training*), cílicí

především na vzdělávání vyšších policejních úředníků členských států, která mimo jiné poskytuje protiteroristické výcviky.⁵⁵

⁵⁵ IVOR, Jaroslav, a kol. *Společnost proti terorismu*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 327 s. ISBN 978-80-7380-546-3.

3.2 Průmská smlouva

Takzvaná Průmská smlouva (též Průmská úmluva či někdy také Schengen III) je označení pro úmluvu, kterou 27. května 2005 mezi sebou uzavřely Belgie, Německo, Španělsko, Francie, Lucembursko, Nizozemí a Rakousko za účelem prohloubení spolupráce v bezpečnostní oblasti, zejména při boji proti terorismu, nelegální migraci a přeshraniční kriminalitě. Lepšího stupně bezpečnosti má dle signatářů být docíleno zlepšením mechanismů výměny informací a dokonalejšího systému ochrany osobních údajů (DNA, otisky prstů, poznávací značky vozidel a další osobní i neosobní data).⁵⁶ Část smlouvy, původně uzavřené mimo právní rámec EU, byl nakonec začleněn i do legislativy EU. Přijato bylo rozhodnutí Rady č. 2008/615/SVV o posílení přeshraniční spolupráce, zejména v boji proti terorismu a přeshraniční trestné činnosti.⁵⁷ Tento krok se setkal s pozitivním ohlasem, což dokazují slova tehdejšího komisaře pro oblast spravedlnosti a vnitra Franca Frattiniho: „*Přeshraniční trestná činnost a terorismus si žádají účinnou a efektivní přeshraniční reakci policie i orgánů činných v trestním řízení.*“⁵⁸

V praxi se nejedná o vytvoření jedné společné unijní sítě, ale o síť národních databází, které členskými státy umožňují výměnu informací prostřednictvím přístupu do národních databází s údaji o profilech DNA, s daktyloskopickými údaji a s údaji o evidenci vozidel. V případě, že úředník v jednom členském státě Unie potřebuje pro výkon svých povinností určitou informaci, může ji získat od úředníka z jiného členského státu, neboť donucovací orgány tohoto druhého členského státu mu ji poskytnou. Cílem je zavést postupy, které podpoří mezinárodní spolupráci prostřednictvím rychlé a nenákladné práce s daty (stejně jako v případě Europolu). Rizikem tohoto systému je soulad s právem na ochranu soukromí a osobních údajů, ale i na tuto problematiku nařízení myslí (zejména v kapitole číslo 6). Prvotní hledání údajů funguje v anonymním režimu (tzv. *hit/no hit system*). Pouze v případě, že dojde ke shodě, a tím k potvrzení

⁵⁶ PIKNA, Bohumil. *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*. 3. rozšířené vyd. Praha: Linde Praha, 2012. 282 s. ISBN 978-80-7201-889-5.

⁵⁷ Rozhodnutí Rady 2008/615/SVV ze dne 23. června 2008 o posílení přeshraniční spolupráce, zejména v boji proti terorismu a přeshraniční trestné činnosti (Úřední věstník EU L 2010/1, 6. srpna 2008).

⁵⁸ *Ministři se dohodli na posílení policejní spolupráce* [online]. 13. června 2007, [15. ledna 2019]. <<https://euractiv.cz/section/vnitro-a-spravedlnost/news/ministri-se-dohodli-na-posileni-policejni-spoluprace/>>.

podezření, mohou uživatelé databáze žádat o přístup k dalším osobním informacím.

Opatření pro předcházení teroristickým trestným činům upravuje článek 16. Podle něj mohou členské státy v souladu se svým vnitrostátním právem, a to i z vlastního podnětu, předat národním kontaktním místům jiných členských států osobní údaje a informace (jméno, příjmení, datum a místo narození a popis okolností vyvolávající domněnku), pokud je to nezbytné kvůli zvláštním okolnostem, které nasvědčují tomu, že subjekty spáchaly trestné činy uvedené v člancích 1 až 3 Rámcového rozhodnutí Rady 2002/475/SVV o boji proti terorismu z roku 2002 (teroristické činy, trestné činy teroristických skupin, trestné činy související s terorismem). Na základě odstavce 4 může dotázaný členský stát v souladu s vnitrostátním právem uložit podmínky, na jejichž splnění je vázáno použití poskytnutých údajů a informací. Přijímající stát tyto podmínky musí dodržet.

Na tomto právním nástroji je dobře vidět, jak významnou roli v boji s terorismem Evropská unie výměně informací a celkové práci s daty přikládá. Vždyť převedení obsahu Průmské smlouvy do unijního nařízení bývá někdy označováno za „revoluci“ v policejní spolupráci.⁵⁹

⁵⁹ PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 270 s. ISBN 978-80-7380-611-8.

3.3 Eurojust

Za účelem zkvalitnění justiční spolupráce v trestních věcech došlo v roce 2002 rozhodnutím Rady 2002/187/SVV ke zřízení Eurojustu (Evropská jednotka pro soudní spolupráci, *The European Union's Judicial Cooperation Unit*).⁶⁰ Vytvoření tohoto orgánu předpokládala již Niceská smlouva (2001), která spolupráci prostřednictvím Eurojustu podporovala.⁶¹ Do sídla Eurojustu v Haagu jsou vysíláni odborní zástupci ze všech členských států. Aparát tak tvoří kvalifikovaní a zkušení soudci, policisté či státní zástupci, kterých je v současné době asi 240.⁶² Jejich úkolem je především koordinovat národní orgány v každém stádiu trestního řízení, případně pomáhat odstraňovat překážky, které vyplývají z rozdílů v právních řádech jednotlivých členských zemí. Významnou roli mají i tzv. koordinační schůzky. Na těch se scházejí zástupci orgánů činných v trestním řízení z jednotlivých členských zemí a debatují o daném tématu, například terorismu. Výsledkem schůzky může být dohoda o budoucí operativní akci v podobě souběžného zatýkání či série domovních prohlídek, pokud to případ vyžaduje.

Poslání Eurojustu je obecně vymezeno v článku 85 odst. 1 SFEU jako „*podporovat a posilovat koordinaci a spolupráci mezi vnitrostátními orgány pověřenými vyšetřováním a stíháním závažné trestné činnosti, která se dotýká dvou nebo více členských států nebo která vyžaduje stíhání na společném základě, a to na základě operací vedených a informací poskytovaných orgány členských států a Europolem*“. V této souvislosti Evropský parlament a Rada vymezují řádným legislativním postupem formou nařízení strukturu, fungování, oblast činnosti a úkoly Eurojustu, které mohou zahrnovat: zahájení trestních vyšetřování a navrhování zahájení stíhání, která vedou příslušné vnitrostátní orgány, zejména pokud jde o trestné činy proti finančním zájmům Unie; koordinaci vyšetřování a stíhání v těchto případech; posílení justiční spolupráce včetně řešení střetů

⁶⁰ Rozhodnutí Rady 2002/187/SVV ze dne 28. února 2002 o zřízení Evropské jednotky pro soudní spolupráci (Eurojust) za účelem posílení boje proti závažné trestné činnosti (Úřední věstník Evropských společenství L 63/1, 6. března 2002). V současné době již existuje Konsolidované znění rozhodnutí Rady 2009/426/SVV o Eurojustu ze dne 16. prosince 2008 (Úřední věstník EU L 138/14, 4. června 2009).

⁶¹ Zejména čl. 31 Niceské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty.

⁶² *About EU agencies – Eurojust* [online]. [cit. 20. února 2019]. <https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eurojust_en>.

příslušnosti a úzké spolupráce s Evropskou soudní sítí.⁶³ Tentýž článek pamatuje i na zásadu, dle níž procesní úkony v souvislosti se soudním řízením ve výše uvedených případech vykonávají příslušní vnitrostátní úředníci. Působnost Evropské jednotky pro soudní spolupráci je tak vymezena velmi podobně jako v případě Europolu s tím rozdílem, že v článku 88 odst. 1 je zvlášť vypíchnut i terorismus. Osobně to nepovažuji za nijak závažný rozdíl, neboť teroristické činy se nepochybně řadí mezi množinu trestných činů z článku 85 odst. 1. Bohumil Píkna ke vztahu Europolu a Eurojustu trefně poznamenává, že „*Eurojust lze považovat v oblasti justiční spolupráce za protějšek Europolu v tom smyslu, že aktivity Europolu založené na policejních možnostech musí být doplněny o přímou koordinaci s justičními orgány.*“⁶⁴ Oba cílí na zlepšení efektivity národních orgánů činných v trestním řízení a na urychlené postavení pachatelů před soud. I okruh trestných činů je vymezen obdobně, tj. oba orgány se mimo jiné zabývají i terorismem.

Nejdůležitějším orgánem Eurojustu je tzv. kolegium, jež je tvořeno jedním vyslancem z každého členského státu. V čele administrativy stojí administrativní ředitel, v současnosti Nick Panagiotopoulos. Svě opodstatnění má i funkce úředníka pro ochranu osobních údajů. Eurojust je také sídlem sekretariátu Evropské justiční sítě, Sítě kontaktních bodů proti genocidě ohledně osob odpovědných za genocidu, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny a Sítě společných vyšetřovacích týmů.

Z hlediska protiteroristické aktivity zcela jednoznačně stojí za zmínku reporty The Terrorism Convictions Monitor (TCM), které Eurojust pravidelně publikuje od roku 2008. Cílem dokumentu je poskytnout přehled o vývoji v oblasti terorismu napříč celou EU. TCM se zaměřuje na uzavřená soudní řízení ve sledovaném období, změny příslušných právních předpisů na evropské i národní úrovni a přináší i náhled na některá probíhající i stále očekávaná soudní řízení. Neméně užitečnými jsou i podrobné analýzy vybraných rozsudků soudů členských států, obsahující i různé úhly pohledu podle toho, o jaký právní řád se jedná. Díky tomu se mohou orgány činné v trestním řízení jednoho členského státu inspirovat, rozšířit si obzory, resp. pochopit, jakým směrem uvažují jejich

⁶³ Čl. 85 odst. 1 SFEU.

⁶⁴ PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 301 s. ISBN 978-80-7380-611-8.

kolegové v jiných členských státech. V současné době jsou tyto případové studie zaměřeny především na problematiku zahraničních bojovníků (např. v reportu TCM z května 2017 byl rozebrán rozsudek soudu v Rotterdamu ve věci navrátilce ze Sýrie, který byl členem Svobodné syrské armády). Obecným cílem TCM tedy je informovat, sdílet relevantní informace, zjednodušit spolupráci a nabídnout ucelený přehled o legislativě vztahující se k teroristickým činům. Pomocí těchto dokumentů se navíc mohou identifikovat aktuální problémy, a tím pádem i zvolit nejlepší přístup, jak jím čelit. Součástí těchto pravidelných zpráv je i výzva, aby příslušné orgány členských států publikované informace, získané z různých otevřených zdrojů, přezkoumali, potvrdili, popřípadě i doplnili. Informace jsou totiž nově čerpány jednak z dat, která byla Eurojustu poskytnuta, jednak i z veřejných zdrojů (dostupné metodiky, analýzy, případové studie, srovnávací materiály).

Důležitost Eurojustu jakožto právní nástroje EU v boji proti terorismu, jehož role se stále zvětšuje, potvrzuje i pohled komisaře Frattiniho, který řekl, že *„boj proti organizovanému zločinu a terorismu nemůže být veden členskými státy samostatně. Spolupráce je absolutní nutností a údaje potvrzují, že se členské státy při vyšetřování těchto typů zločinů stále více spoléhají na Eurojust. Zlepšení jsou třeba k tomu, aby Eurojust získával potřebné pravomoci k naplnění jeho úkolů a k tomu, aby mohl mnohem efektivněji bojovat proti organizovanému zločinu a terorismu.“*⁶⁵

⁶⁵ *Unie chce posílit pravomoci Eurojustu* [online]. 24. října 2007, [cit. 20. března 2019]. <<https://euractiv.cz/section/vnitro-a-spravedlnost/news/unie-chce-posilit-pravomoci-eurojustu/>>.

3.4 Úmluva Evropské unie o právní pomoci ve věcech trestních a společné vyšetřovací týmy

Zřízení Eurojustu, v současné době klíčového „hráče“ na poli justiční spolupráce mezi členskými státy EU, přecházelo vypracování Úmluvy EU o vzájemné pomoci ve věcech trestních (též Úmluva EU o vzájemné právní pomoci) ze dne 29. května 2000.⁶⁶ Stejně jako u již rozebraných právních nástrojů, ambicí této úmluvy je zlepšit justiční spolupráci v trestních věcech tím, že se zrychlí a zjednoduší spolupráce mezi členskými státy. Vzájemnou pomoc upravovaly již jiné existující dohody (např. Evropská úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních ze dne 20. dubna 1959). Účelem této nové úmluvy bylo jejich doplnění a usnadnění jejich uplatňování. Smlouva upravuje takové oblasti jako formální náležitosti a postupy žádostí o vzájemnou pomoc, zasílání a doručování procesních písemností, žádosti o určité zvláštní formy vzájemné pomoci jako například dočasné předání osob ve vazbě či ve výkonu trestu odnětí svobody pro účely vyšetřování, výslech prostřednictvím videokonference a telefonní konference, skryté vyšetřování, odposlech telekomunikačního provozu či ochranu osobních údajů. Součástí úmluvy tvoří i protokol obsahující procesněprávní ustanovení o sledování bankovních operací či o informacích o bankovních účtech osob.

Článek 13 úmluvy upravuje společné vyšetřovací týmy.⁶⁷ Ty samy o sobě tvoří další právní nástroj, který může sloužit k potírání terorismu. Společné vyšetřovací týmy (JITS, *Joint Investigation Teams*) jsou nástroje mezinárodní spolupráce, které jsou na základě dohody mezi dvěma či více státy založeny na předem stanovenou dobu a na předem stanovený cíl, typicky k provedení vyšetřování v jednom či více státech. Napomáhají koordinaci vyšetřování a trestního stíhání ve více státech či ve věcech s přeshraničním prvkem.⁶⁸ Slouží jako prostředek výměny relevantních informací a materiálů, které mohou být

⁶⁶ Úmluva o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie, vypracovaná Radou na základě článku 24 Smlouvy o Evropské unii ze dne 29. května 2000 (Úřední věstník ES C 197/3, 12. července 2000).

⁶⁷ Právní rámec tvoří i Rámcové rozhodnutí Rady 2002/465/SVV ze dne 13. června 2002 o společných vyšetřovacích týmech (Úřední věstník L 162/1, 20. června 2002). To bylo přijato z důvodu průtahů ratifikace Úmluvy EU o právní pomoci. Rámcové rozhodnutí musely členské státy implementovat do svých národních řádů do 1. ledna 2003.

⁶⁸ *Joint Investigation Teams – JITS* [online]. [cit. 9. ledna 2019]. <<https://www.europol.europa.eu/activities-services/joint-investigation-teams>>.

použity jako důkazy při trestním řízení. Jejich benefit spočívá především v tom, že v případě komplikovaného vyšetřování nebo vyšetřování, které provádí více států, ve kterém je potřeba součinnost s orgány jiného členského státu, mohou tyto státy sdílet informace či požádat o určitý úkon, aniž by o to musely zdoluhavě žádat prostřednictvím formálních žádostí. Tím dochází k tomu, že na národním vyšetřování se mohou podílet i cizí orgány. V dnešním globálním světě je běžnou praxí, že získání informací o chystaném teroristickém útoku se podaří v jiném státě, než ve kterém má k činu dojít. V takovémto případě je rychlá a efektivní reakce nanejvýš důležitá, a tím pádem i odůvodněná existence a potřeba společných vyšetřovacích týmů. Týmy se mohou skládat ze soudců, státních zástupců či jiných kompetentních osob. Spolupodílet se na činnosti společných vyšetřovacích týmů mohou i Europol a Eurojust tím, že budou dodávat materiální, finanční, právní, technickou, odbornou a jinou pomoc, kterou mohou přispět k účinnému vyšetřování. Eurojustu však náleží

Společný vyšetřovací tým působí na území států, které jej zřídily. Musí se řídit podmínkami, mezi které mj. patří, že *„vedoucím týmu je zástupce příslušného orgánu účastnícího se trestního vyšetřování z toho členského státu, ve kterém tým působí. Vedoucí tým jedná v mezích svých pravomocí vymezených vnitrostátními právními předpisy; tým postupuje v souladu s právními předpisy členského státu, ve kterém působí. Členové týmu provádějí úkoly pod vedením vedoucího týmu, přičemž dodržují podmínky stanovené jejich vlastními orgány v dohodě o zřízení týmu; členský stát, na jehož území tým působí, vytvoří pro jeho činnost nezbytné organizační podmínky.“*⁶⁹

Všechny informace, které byly získány členy vyšetřovacího týmu, smějí být v zásadě použity pouze pro účely, pro které byl tým zřízen. V případě předchozího souhlasu státu, ve kterém byla informace získána, to lze i pro případy odhalení, vyšetřování a stíhání jiných trestných činů. Informace mohou být použity i pro případ předcházení bezprostředního a závažného ohrožení veřejné bezpečnosti. Jiné situace, kdy mohou být informace použity, si mohou členské státy samy upravit ve své dohodě. Tato pravidla zakotvuje článek 10 Úmluvy.

⁶⁹ Čl. 13 odst. 3 Úmluvy o vzájemné pomoci v trestních věcech.

3.5 Evropský zatýkací rozkaz

Čtvrtým a posledním právním nástrojem v oblasti justiční spolupráce, který napomáhá trestnímu stíhání teroristů, je evropský zatýkací rozkaz (EZR, *European Arrest Warrant*). Přijetím Rámcového rozhodnutí Rady o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mez členskými státy ze dne 13. června 2002,⁷⁰ došlo v oblasti předávání k zásadním změnám, a to k nahrazení a k zjednodušení dosavadně používaného extradičního řízení. Zde využijí slova Josefa Mrázka, který k tomuto tématu dodává, že „*podle evropského zatykače může každý stát EU zatknout a předat hledanou osobu k trestnímu stíhání nebo výkonu trestu v jiném členském státě, a to včetně vlastních občanů. Pro spáchané trestné činy včetně terorismu se nevyžaduje oboustranná trestnost a jsou omezeny důvody, podle nichž mohou státy vydání osoby (pachatele) odmítnout.*“⁷¹ Rozhodnutí má výrazně trestněprávní charakter a představuje dokonce první harmonizaci trestního práva hmotného na úrovni EU.⁷² Přijetí evropského zatykače se však neobešlo bez potíží. Problémem se ukázala být prvotní lhůta pro začlenění rámcového rozhodnutí (31. prosince 2003), kterou dokázalo dodržet jen osm zemí. Kritici (tradičně) namítali i ztrátu národní suverenity ve prospěch EU. Úskalí bylo spatřováno i v poměru mezi hodnotou svobody a hodnotou bezpečnosti.⁷³ Přesto se po útocích z 11. září 2001 stalo přijetí zatykače prioritou, od které si členské státy slibovaly vyřešení problému s pachateli ze země „A“, jejíž spravedlnosti se vyhýbají únikem do země „B“.⁷⁴

Zatykač je v článku 1 odst. 1 Rámcového rozhodnutí definován jako „*soudní rozhodnutí, které vydal některý členský stát proto, aby jiný členský stát zatkl a předal vyžádanou osobu za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím osobní svobody*“.

⁷⁰ Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (Úřední věstník Evropských společenství L 190/1, 18. července 2002).

⁷¹ MRÁZEK, Josef. Mezinárodně právní prostředky potírání mezinárodního terorismu. In BLAHOŽ, Josef. *Právní politika boje proti terorismu a demokracie: otevřená otázka*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2007. 150 s. ISBN 978-80-86775-13-5.

⁷² STOČESOVÁ, Simona. Boj proti terorismu v právu EU – trestněprávní rovina. In BLAHOŽ, Josef. *Právní politika boje proti terorismu a demokracie: otevřená otázka*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2007. 240 s. ISBN 978-80-86775-13-5.

⁷³ Evropský zatykač – efektivní protiteroristický nástroj nebo záminka k posílení moci EU? *Revue Politika* [online]. 2004, č. 9 [cit. 8. února 2019]. < <https://old.cdk.cz/tp/clanky/225/evropsky-zatykac-efektivni/>>.

⁷⁴ IVOR, Jaroslav, a kol. *Společnost proti terorismu*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 339 s. ISBN 978-80-7380-546-3.

Ve druhém odstavci je zakotvena povinnost členských států zatýkáci rozkaz vykonávat na základě zásady vzájemného uznávání a v souladu s předmětným rámcovým rozhodnutím. Působnost na trestný čin terorismu je zakotvena v článku 2 odst. 2. Existují však i důvody, kdy je justičnímu orgánu členského státu nařízeno evropský zatýkáci rozkaz nevykonat: pokud se na trestný čin ve vykonávajícím státu vztahuje amnestie; pokud má vykonávající justiční orgán informace, že vyžádaná osoba byla pravomocně odsouzená za stejný čin členským státem za předpokladu, že v případě odsouzení byl trest již vykonán, právě je vykonáván nebo ho již nelze vykonat; pokud osoba, na níž byl rozkaz vydán, není podle práva vykonávajícího státu vzhledem ke svému věku trestně odpovědná za jednání, pro které byl rozkaz vydán (článek 3). Mimo tyto tři důvody existují i situace, ve kterých může vykonávající justiční orgán usoudit, zda výkon EZR odmítne, nebo povolí.

Při výkonu evropského zatýkáciho rozkazu musejí být dodržena základní práva dotčených osob, zaručená v článku 6 SEU. Na základě článku 11 Rámcového rozhodnutí musí vykonávající orgán zatčenou osobu „*v souladu se svým vnitrostátním právem informovat o evropském zatýkáci rozkazu a jeho obsahu, a rovněž o tom, že může souhlasit s předáním vystavujícímu justičnímu orgánu. Vyžádaná osoba, která je zatčena za účelem výkonu evropského zatýkáciho rozkazu, má v souladu s vnitrostátním právem vykonávajícího členského státu právo na právního zástupce a tlumočníka.*“

3.6 Další právní nástroje využitelné pro boj s terorismem

Mezi protiteroristické právní nástroje lze zařadit i různá opatření proti praní peněz, opatření k určení teroristických organizací a teroristů a řadíme sem i právní nástroje v oblasti civilní ochrany.

Organizace, příprava a samotné uskutečnění teroristických útoků je velmi nákladnou záležitostí, a tím pádem se jeví jako vhodné monitorovat peněžní toky za účelem včasného odhalení chystaného útoku či teroristické buňky. Druhým důvodem, proč je dobré finanční transakce teroristů sledovat je ten, že jejich aktivity bývají financovány z peněz pocházejících z jiné trestné činnosti (obchod se zbraněmi, s drogami atp.). Opatření zaměřující se na finance teroristů v současné době patří mezi ta neaktivněji rozvíjená, což dokazuje řada aktuálně přijatých směrnic a nařízeních, jejichž cílem je odříznout teroristy od zdrojů peněz. V současnosti je důležitým aktem především směrnice o boji proti praní peněz ze dne 30. května 2018.⁷⁵ Další směrnice, doplňující tu z května a zavádějící trestněprávní ustanovení, která naruší a zablokují přístup pachatelů k finančním zdrojům používaných pro teroristickou činnost, byla přijata v říjnu 2018.⁷⁶ Cílem nových opatření je především předcházet využívání finančního systému k financování trestné činnosti a posílit pravidla transparentnosti s cílem zabránit rozsáhlému zatajování finančních prostředků.⁷⁷ Mezi nová pravidla patří např. stanovení minimálních pravidel týkajících se vymezení trestných činů a sankcí souvisejících s praním peněz nebo řešením rizik spojených s předplacenými kartami a virtuálními měnami. EU si od nových směrnic slibuje účinnou reakci na stále se vyvíjející technologické inovace, nové finanční nástroje a stále globálnější povahu teroristických organizací.⁷⁸ Teroristické organizace v současnosti působí globálně, mají své buňky v různých státech a jejich financování probíhá přeshraničně. To je důvodem nutnosti sjednocení legislativy, resp. stanovení společných minimálních standardů. V této souvislosti je potřeba zmínit i existenci Finančního akčního

⁷⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice 2009/138/ES a 2013/36/EU (Úřední věstník EU L156/43, 19. června 2018).

⁷⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1673 ze dne 23. října 2018 o boji vedeném trestněprávní cestou proti praní peněz (Úřední věstník EU L 284/22, 12. listopadu 2018).

⁷⁷ *Boj proti praní peněz a financování terorismu* [online]. [cit. 15. března 2019].

<<https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/fight-against-terrorism/fight-against-terrorist-financing/>>.

⁷⁸ Ibidem.

výboru (FATF, *The Financial Action Task Force*), mezivládní pracovní skupiny čítající 15 států (včetně Francie) a Evropskou komisi, který se zaměřuje právě na boj proti praní peněz a financování terorismu. FATF své poznatky transformuje do doporučení, jež by státy měly uplatňovat. Práce výboru bývají často podkladem pro obsah směrnic, tedy i těch výše uvedených.⁷⁹

Co se opatření k určení teroristických skupin a teroristů týče, Evropská unie po útocích z 11. září 2001 vytvořila seznam osob, skupin a subjektů zapojených do teroristických činů a podléhajících omezujícím opatřením. Pro rozhodnutí o zapsání subjektů na seznam jsou rozhodující kritéria upravena ve Společném postoji 2001/931/SZBP. Typicky odsouzení za teroristický čin, ale postačit může i zahájení vyšetřování nebo stíhání teroristického činu či pokusu o spáchání takového činu. V případě naplnění jejich skutkových podstat mohou být aplikována omezující opatření, která souvisí se zmrazením finančních prostředků a jiných finančních aktiv, ale spadat mohou i pod omezující související s policejní a justiční spoluprací.

Úkolem Rady je seznam každého půl roku přezkoumávat. Právě ona přijímá veškerá rozhodnutí o zapsání či vyřazení. Návrh na zápis předkládají členské i nečlenské státy EU. Žádost o výmaz mohou kromě států podávat i dotyčné osoby a organizace. Rozhodnutí Rady je napadnutelné, a to u příslušných vnitrostátních orgánů a v souladu s vnitrostátními postupy. Dalším řešením je napadnout rozhodnutí Rady u Tribunálu.⁸⁰

Konkrétní subjekty jsou zveřejněny v příloze aktuálního rozhodnutí Rady. První část přílohy tvoří osoby. U nich se kromě jména a příjmení zveřejňuje i datum a místo narození a číslo cestovního pasu. Druhou část tvoří skupiny a subjekty, u nichž se zveřejňuje jen jméno a zkratka. V současnosti je na seznamu například Hamás, jehož účast v seznamu je opakovaně předmětem přezkumu Soudního dvora EU.⁸¹

⁷⁹ *FATF Who we are* [online]. [cit. 26. března 2019]. <<http://www.fatf-gafi.org/about/whoweare>>.

⁸⁰ *Seznam teroristů vedený EU* [online]. [cit. 6. března 2019].

<<https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/fight-against-terrorism/terrorist-list/>>.

⁸¹ Rozsudek ze dne 6. března 2019, Hamás v. Rada Evropské unie, T-289/15, EU:T:2019:138

Pro úplnost zmíním, že dalším nástrojem jsou i opatření v oblasti civilní ochrany. Jejich důležitost vyvstala na povrch především po útocích v Madridu a Londýně. V tu chvíli si státy uvědomily, že potřebují dostatečně silné prostředky, kterými mohou účinně reagovat na obdobnou katastrofu a jiné nouzové situace. Jedná se tedy o nástroje spadající do kolonky „reakce“. Tyto formy operativní spolupráce jsou výrazem doložky solidarity zakotvené v článku 222 SFEU. Nenahrazují však národní prostředky. Jejich cílem zůstává pomoc v případě potřeby, resp. posílení národních prostředků. Vzhledem k postavení NATO jako stěžejního hráče na poli kolektivní obrany musí přijaté nástroje civilní ochrany pamatovat i na tuto organizaci, s níž musí být kompatibilní.⁸²

⁸² PIKNA, Bohumil. Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 333 s. ISBN 978-80-7380-611-8.

4. Judikatura Soudního dvora Evropské unie

Téma terorismu může být předmětem i řízení před Soudním dvorem EU. Ten prostřednictvím institutu předběžné otázky, upraveném v článku 267 SFEU, napomáhá národním soudům v jejich rozhodovací činnosti a unifikuje judikaturu napříč členskými státy EU. Tuto skutečnost bych chtěl dokázat na rozsudku ve věci C-573/14 *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides v. Mostafa Lounani* ze dne 31. ledna 2017. Tento případ jsem zvolil z toho důvodu, že migrace (a s ní spojená problematika azylu) s terorismem úzce souvisí. V současné době o tom nemůže být pochyb. Což dokazují právě v následujícím rozboru.

V roce 2006 trestní soud v Bruselu odsoudil marockého státního příslušníka Mostafu Lounaniho k trestu odnětí svobody na šest let za účast na činnostech islámské teroristické skupiny. Soud jej označil vinným zejména z „logistické podpory teroristického podniku prostřednictvím zejména poskytování materiálních nebo duševních služeb“, „padělání cestovních dokladů“ a „podvodného postupování cestovních dokladů“ a „aktivní účasti na plánování sítě vysílající dobrovolníky do Iráku“. Konkrétně podvodné postupování cestovních dokladů bylo kvalifikováno jako „účast na činnosti buňky, která poskytuje logistickou podporu teroristického hnutí“.

V roce 2010 si Lounani podal žádost o azyl u belgických orgánů. Do své vlasti se nechtěl vrátit z toho důvodu, že kvůli odsouzení z roku 2006 by byl marockými orgány pronásledován jako radikální džihádista. Žádost mu však byla zamítnuta.

Na základě žaloby proti zamítavému rozhodnutí bylo Radou pro spornou cizineckou agendu v Belgii (*Conseil du contentieux des étrangers*) nejprve v roce 2011 rozhodnuto, že je Lounanimu třeba přiznat postavení uprchlíka. Toto rozhodnutí bylo zrušeno Státní radou (*Conseil d'État*), načež první instance své rozhodnutí v roce 2012 potvrdila. Argumentovala tím, že k odsouzení z roku 2006 nedošlo z důvodu spáchání teroristického činu jako takového, nýbrž „pouze“ za účast na členství v teroristické skupině. Podle Rady pro spornou cizineckou agendu v Belgii nedosahovaly činy, za které byl Lounani odsouzen takového stupně závažnosti, aby mohly být kvalifikovány jako „činy, které jsou v rozporu

se zásadami a cíli OSN“ ve smyslu směrnice článku 12 odst. 2 písm. c) o postavení uprchlíka.⁸³ Z těchto důvodů si Rada vytvořila úsudek, že dotyčného není možné vyloučit z postavení uprchlíka.

Na základě kasačního opravného prostředku se věc vrátila ke Státní radě. Ta se v dané věci rozhodla položit Soudnímu dvoru Evropské unie předběžné otázky, a to zejména za jakých podmínek může být osoba vyloučena z postavení uprchlíka z důvodu činů, které jsou v rozporu se zásadami a cíli OSN, pokud byl v trestním řízení odsouzen za účast na činnostech teroristické skupiny, aniž sám spáchal teroristický čin.

Soudní dvůr EU vyzdvihl *„nezbytnost bojovat všemi prostředky, v souladu s Chartou OSN, proti hrozbám mezinárodnímu míru a bezpečnosti, které představují teroristické činy“* zmíněnou v preambuli Rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1373 (2001) a dále také *„hluboké znepokojení nad akutní a rostoucí hrozbou, kterou představují zahraniční terorističtí bojovníci, kteří cestují do jiného státu, než je stát, v němž mají trvalé bydliště, nebo jehož jsou státními příslušníky, za účelem spáchání, plánování nebo přípravy teroristického činu či účasti na něm“*, vyjádřeno v Rezoluci Rady bezpečnosti OSN 2178 (2014). Z tohoto důvodu situace, pro které lze přistoupit k vyloučení z postavení uprchlíka, se nevztahují pouze ke *„skutečným pachatelům teroristických trestných činů, ale vztahují se i na jednotlivce, kteří jsou zapojeni do činností náboru, plánování, přepravy nebo vybavování osob, které cestují do jiného státu, než je stát jejich trvalého bydliště nebo státní příslušnosti, zejména za účelem páchaní, plánování nebo přípravy teroristických činů“*. Soud ve svém úsudku přistoupil k extenzivnímu výkladu ustanovení. Další důvod pro zamítnutí žádosti byl spatřen v odsouzení za účast na činnostech teroristické skupiny z roku 2006.

Z výše uvedených důvodů SDEU vyřkl tvrzení, že takovéto činy mohou být důvodem k vyloučení z postavení uprchlíka. Rozhodnutí Soudního dvora dalo členským státům možnost, jak se „zbavovat“ teroristů, vydávajících se za uprchlíky, ve snaze o infiltraci do Evropy a následnou další teroristickou činnost.

⁸³ Směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (Úřední věstník EU L 304/2, 30. září 2004).

5. Rozdělení rolí mezi EU, členskými státy a jinými organizacemi

Terorismus je skutečnou globální hrozbou, která ohrožuje stabilitu mezinárodních vztahů a která se dotýká celého světa. Boj proti němu je komplikovaný a obnáší mnoho aspektů. Ať už finanční hledisko, technologické hledisko či potřebu výměny informací a dat. Především z těchto důvodů je nezbytné, aby protiteroristické aktivity probíhaly koordinovaně a byly založeny na úzké spolupráci mezi co největším počtem států, resp. mezinárodních i regionálních organizací. Tato skutečnost je natolik důležitá, že jsem se rozhodl do své práce zařadit i kapitolu pojednávající o rozdělení rolí a spolupráci mezi EU, členskými státy a především jinými klíčovými organizacemi – OSN a NATO.

Ano, role EU na poli kolektivní bezpečnosti roste, ale hlavní zodpovědnost stále nesou členské státy. To ony odpovídají za protiteroristické operace, za správné fungování justice a policejních sborů. *„Protiteroristická politika EU by neměla směřovat k tomu, aby Unie měla stále větší kompetence, nýbrž k tomu, aby EU více podporovala spolupráci členských zemí a poskytovala jim k tomu servis. Další přínos evropské protiteroristické politiky spočívá v tom, že lidé se díky evropské spolupráci seznámí a EU zavádí určité mechanismy pro výměnu informací, které můžou přinášet dobré výsledky,“* myslí si český odborník na bezpečnost, radikalizaci a terorismus Miroslav Mareš.⁸⁴ Role Unie je a zůstává především podpůrná a koordinační, což lze dokumentovat zřízením Eurojustu a Europolu – nástrojů, jež jsou stále častěji využívány.

Terorismem se zabývá jak Evropská komise, tak Evropský parlament i Rada EU a Evropská rada. Parlament, Rada EU i Evropská rada především díky jejich legislativní funkci. Na půdě parlamentu dokonce byl v červenci 2017 zřízen zvláštní výbor pro terorismus, jež cílí na teroristické hrozby, které následně zkoumá a vyhodnocuje míru nebezpečí. Jeho dalším úkolem je upozorňovat na legislativní i praktické nedokonalosti již přijatých opatření. Nedostatky může spatřovat například v dopadu právních předpisů EU na základní lidská práva, provázanosti informačních databází, ale i ve způsobu sdílení informací mezi státy

⁸⁴ POSPÍŠIL, Petr. *Mareš – Role EU v boji proti terorismu má být hlavně koordinační* [online]. 3. května 2017, [cit. 10. března 2019]. <<https://www.euroskop.cz/8801/28935/clanek/mares-role-eu-v-boji-proti-terorismu-ma-byt-hlavne-koordinacni/>>.

„osmadvacítky“. Výboru v současné době předsedá francouzská europoslankyně Nathalie Griesbecková (ALDE).

Role Evropské komise spočívá zejména v podpoře členských států, spolupráci s mezinárodními organizacemi (např. OSN) a dostatečném rozvoji politik, jichž se daná problematika týče. Oblast terorismus spadá do portfolia komisaře pro bezpečnostní unii Juliana Kinga (Velká Británie) i vysoké představitelky Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Federicy Mogheriniové (Itálie). Spolupráci mezi těmito institucemi zastřešuje a prosazuje protiteroristický koordinátor.

5.1 Organizace spojených národů

Organizace spojených národů (OSN, *United Nations*) je mezinárodní organizace, která byla založena v roce 1945. V současnosti zastřešuje 193 členských států. Zaměřuje se na mnohé problémy, kterým společnost v dnešní době čelí, konkrétně například na mír a bezpečnost, humanitární krize, klimatické změny, lidská práva, ale velmi významnou roli hraje i v globálním boji proti terorismu.⁸⁵ OSN aktivně rozvíjí a podporuje mezinárodní spolupráci, významně se podílí na tvorbě mezinárodněprávních norem, čímž markantně ovlivňuje fenomén harmonizace právních řádů. Spolupráce mezi EU a OSN je logickým vyústěním toho, že obě organizace stojí na stejných idejích a vyznávají totožné hodnoty, což je dokonce upraveno i na úrovni primárního práva: „*Činnost Unie na mezinárodní scéně spočívá na zásadách, které se uplatnily při jejím založení, jejím rozvoji a jejím rozšiřování a které hodlá podporovat v ostatním světě, (...) a na dodržování zásad Charty Organizace spojených národů a mezinárodního práva. Unie usiluje o rozvíjení vztahů a budování partnerství se třetími zeměmi a mezinárodními, regionálními nebo světovými organizacemi, které sdílejí stejné zásady. Podporuje vícestranná řešení společných problémů, především v rámci Organizace spojených národů. Unie vymezuje a provádí společné politiky a činnosti a usiluje o dosažení vysokého stupně spolupráce ve všech oblastech*

⁸⁵ *About the UN Overview* [online]. [cit. 3. března 2019]. <<https://www.un.org/en/sections/about-un/overview/>>.

mezinárodních vztahů ve snaze (...) zachovávat mír, předcházet konfliktům a posilovat mezinárodní bezpečnost v souladu s cíli a zásadami Charty OSN. ⁸⁶

Z pohledu Evropské unie je důležitá Rezoluce A/65/276,⁸⁷ kterou v květnu 2011 přijalo Valné shromáždění OSN a díky které se z Evropské unie stal plnohodnotný účastník množství konferencí, na kterých může předkládat své návrhy a podílet se na debatách. Tento krok vnímám jako správný, neboť Charta OSN nepředvídá členství mezinárodních organizací, ale pouze států. Role Evropské unie je však v současnosti natolik významná, že spolupráci mezi těmito dvěma mocnými organizacemi považují za nezbytnou. S tím bezprostředně souvisí i skutečnost, že sankce přijaté Radou bezpečnosti OSN jsou na základě článku 25 Charty OSN právně závazné pro všechny členské státy a na základě článku 103 mají v případě rozporů se závazky podle jiné mezinárodní dohody navíc přednost před těmito jinými závazky. Je tudíž potřeba, aby právní akty obou organizací byly harmonizované a pro členské státy EU i OSN nevznikaly problémy vyplývající z dvojího členství.

Organizace spojených národů vydala množství mezinárodních smluv upravujících boj s terorismem. Ty lze rozdělit do pěti skupin: smlouvy zajišťující bezpečnost mezinárodní letecké a námořní dopravy, smlouvy zaměřené na ochranu specifického okruhu osob (typicky diplomaté), smlouvy postihující terorismus v podobě braní rukojmích, smlouvy usilující o kontrolu a eliminaci látek, které bývají zneužívány během teroristických útoků a na obecně koncipované smlouvy zaměřené zejména na finanční aspekt terorismu. Novinkou je zřízení úřadu *The United Nations Office of Counter-Terrorism*, který vznikl teprve přijetím Rezoluce Valného shromáždění 71/291 v červnu 2017.⁸⁸ Nově vzniklý úřad cílí na spolupráci s členskými státy OSN i s orgány Rady bezpečnosti, na posílení již existujících partnerství a na navazování nových dohod prostřednictvím pravidelných účasti na jednáních ohledně adoptování protiteroristických směrů.

⁸⁶ Čl. 21 odst. 1 a 2 SEU

⁸⁷ Rezoluce A/RES/65/276 o účasti Evropské unie na práci OSN ze dne 3. května 2011.

⁸⁸ Rezoluce A/RES/71/291 o posílení schopnosti OSN asistovat členským státům v implementaci Globální strategie OSN o boji proti terorismu.

5.2 Organizace Severoatlantické smlouvy

Druhým absolutně klíčovým partnerem EU v protiteroristickém boji je Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO, *The North Atlantic Treaty Organisation*). Tato organizace, v současnosti sdružující 29 států Evropy a Severní Ameriky,⁸⁹ byla založena 4. dubna 1949 podpisem Severoatlantické smlouvy (též Washingtonská smlouva). Z členských států Evropské unie pouze Rakousko, Finsko, Irsko, Kypr, Malta a Švédsko nejsou součástí. Mimo to spolupracuje i s dalšími zeměmi, resp. mezinárodními organizacemi – Organizací spojených národů či Evropskou unií. Účelem NATO je zajistit svobodu a bezpečnost svých členů politickými a vojenskými prostředky, tj. prostřednictvím spolupráce na bezpečnostních otázkách, diplomatickou cestou a předcházením konfliktů na straně jedné, ale v případě potřeby i vojenskými silami, kterými jsou prováděny tzv. operace krizového řízení.

NATO stojí na principu kolektivní obrany. To znamená, že útok proti jednomu členskému státu rovná se útok proti všem.⁹⁰ V případě takového útoku každý stát uplatní právo na individuální nebo kolektivní obranu, uznané článkem 51 Charty Spojených národů, a pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sám a v souladu s ostatními takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a udržet bezpečnost severoatlantické oblasti. Právě tento mechanismus dělá tuto organizaci natolik silnou. V historii se pouze jednou stalo, že by k aktivaci principu kolektivní obrany došlo – v reakci na teroristické útoky z 11. září 2001. Severoatlantická aliance útoky označila za akty barbarství a jednoznačně je odsoudila.

Spolupráce NATO a EU úspěšně funguje již od roku 2001. Obě velmoci se podílí na provádění operací, vývoji vojenských schopností a řešení společných výzev prostřednictvím pravidelného politického dialogu. O jak významné spojení se jedná, dokazuje i článek 32 Strategické koncepce 2010 na obranu a bezpečnost členských států Organizace Severoatlantické smlouvy, významného

⁸⁹ Francie se spolu s Belgií, Kanadou, Dánskem, Islandem, Itálií, Lucemburskem, Nizozemím, Norskem, Portugalskem, Spojeným královstvím a Spojenými státy americkými stala v roce 1949 prvními členy.

⁹⁰ Čl. 5 Severoatlantické smlouvy.

dokumentu NATO: ⁹¹ „Aktivní a účinná Evropská unie přispívá k celkové bezpečnosti euroatlantické oblasti. Z toho důvodu je EU jedinečným a nezbytným partnerem. Obě organizace sdílejí většinu členů a všichni členové obou organizací sdílejí společné hodnoty. NATO uznává důležitost silnější a schopnější evropské obrany (...).“ Jednou z oblastí společné spolupráce je i boj proti terorismu, který je oběma organizacemi označen za absolutní prioritu. Vztah mezi EU a NATO je upraven i na úrovni primárního práva, ve kterém je explicitně stanoveno, že společná bezpečnostní a obranná politika Unie „se nedotýká zvláštní povahy bezpečnostní a obranné politiky některých členských států a uznává závazky některých členských států uskutečňujících svou společnou obranu v rámci Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO), které vyplývají ze Severoatlantické smlouvy a které jsou v souladu se společnou bezpečnostní a obrannou politikou vytvořenou v tomto rámci“. ⁹² Organizace Severoatlantické smlouvy tak zůstává základem bezpečnosti členských států.

⁹¹ Strategické koncepty představují dokument, ve kterém jsou stanoveny základní úkoly, hodnoty a principy Aliance pro celé následující desetiletí.

⁹² Čl. 42 odst. 2 SEU.

6. Reálné teroristické útoky

Fenomén terorismu se objevuje již po několik století. Přesto až do tohoto tisíciletí nebyl vnímán jako skutečná globální hrozba. Ještě na počátku 90. let se v souvislosti s terorismem hovořilo spíše o potenciálním riziku.⁹³ Pohled společnosti se však s postupem času a přibývajícimi útoky, jež měly na svědomí tisíce mrtvých, měnil. A to bez ohledu na fakt, že i předchozí útoky levicových extrémistů v Německu, Itálii či Francii, nacionalisticko-separatistických skupin v Severním Irsku a severním Španělsku nebo i nově vzniklých pravicových extrémistických skupin vykazovaly všechny znaky teroristického útoku tak, jak je definujeme dnes.⁹⁴ Nižší pozornost byla možná zapříčiněna i tím, že politické cíle teroristů byly většinou problémem jednoho konkrétně zasaženého státu, nikoliv většího společenství. Mezi nejaktivnější v tomto ohledu lze zařadit Prozatímní irskou republikánskou armádu ve Spojeném království či baskickou organizaci ETA, působící na hranici Španělska a Francie.

Patrně klíčovým mementem, které otřásl světem a kdy se hrozba teroristických akcí dostala do povědomí každé domácnosti, se staly nálety z 11. září 2001, během kterých se počet obětí vyšplhal k necelým třem tisícům. Tento den, který se nesmazatelně zapsal do lidských dějin jako jeden z nejtragičtějších vůbec, podnítil jednak rozsáhlá vnitrostátní a mezinárodní opatření přímo na terorismus reagující, jednak odstartoval rozmach výzkumu terorismu a jeho možných příčin.⁹⁵ Bez přehánění lze říci, že zasaženo nebylo jen Světové obchodní centrum v New Yorku a budova Pentagonu ve Washingtonu, ale skutečně celý svět. Podobný dopad pak pro Evropu, tu západní zejména, měly hrozné události z Madridu (2004), Londýna (2005), Paříže (2015), potažmo ty, které během let 2016 a 2017 postihly i jiná evropská města.

Z kapitoly pojednávající o vývoji přístupu, politiky a opatřeních v oblasti terorismu je zřejmé, že přínos států i Evropské unie je v tomto ohledu v zásadě přímo úměrný s počtem, resp. intenzitou teroristických útoků. K čím tragičtější události došlo, čím více obětí na životech, čím více zranění a čím větší šok čin

⁹³ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. 2. rozšířené vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2010. 142 s. ISBN 978-80-246-1790-9.

⁹⁴ Mezi tyto znaky typicky patří protiprávnost, násilí, strach či publicita.

⁹⁵ BLAHOŽ, Josef, BALAŠ, Vladimír, KLÍMA, Karel, MRÁZEK, Josef, VEČEŘ, Jan, et al. *Democracy and issues of legal policy in fighting terrorism: a comparison*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 9 s. ISBN 978-80-7357-486-4.

vyvolal, tím silnější byla reakce orgánů. Tato část je stručnou analýzou reálných teroristických útoků, které byly podnětem ke zvýšené aktivitě a legislativní činnosti EU, resp. Francie.

Data o útočnících a jejich motivaci, obětech, způsobu provedení a průběhu aktů byla čerpána z databáze Global Terrorism Database.⁹⁶

6.1 Útoky z 11. září 2001

Jestliže cílem teroristů je vyvolat strach u co největšího počtu osob a dostat svůj hrůzný čin co nejvíce do povědomí, útoky z 11. září 2001 byly z pohledu útočníků dokonalé. Čtyři unesená letadla napáchala takové škody, že se tato událost stala jednou z nejvýraznějších v celých lidských dějinách. Devatenáct stoupenců Al-Káidy, radikální islamistické organizace, si své cíle vybralo pro svou symboliku amerického (a západního) světa. Právě západ byl těmito sebevražednými fanatiky totiž vnímán jako zlo, které utlačuje a vykořisťuje muslimské země. V tomto přesvědčení svůj útok vnímali jako poslání, svatou válku ve jménu božím.

Mezi 7:59 a 8:42 postupně vzlétla z letišť v Bostonu, Washingtonu a Newarku čtyři letadla, z nichž hned tři měla namířeno do Los Angeles, jedno do San Francisca. Krátce po vzletu došlo na palubě k převzetí moci a přesměrování strojů přímo na teroristické cíle. V 8:46 došlo k nárazu letadla společnosti American Airlines, letu číslo 11, do severní věže Světového obchodního centra. V 9:03 stroj společnosti United Airlines, let číslo 175, vletěl přímo do 81. patra druhé věže WTO. O 48 minut později se věž zhroutila. Mrakodrap, na který zaútočilo první letadlo, zůstal stát až do 10:28, než se zkroutil také. Třetí šok přišel ještě dříve, konkrétně v 9:37, kdy další boeing American Airlines, mířící z Washingtonu, narazil do Pentagonu, sídla Ministerstva obrany Spojených států amerických. Do budovy, jejíž stavba byla zahájena ironicky na den přesně 60 let před tragickou událostí. Poslední letadlo, United Airlines let číslo 93 s 44 lidmi na palubě, se v 10:03 zřítilo u obce Shanksville poblíž Pensylvánie. Jen hrdinný čin

⁹⁶ *Global Terrorism Database* [online]. [cit. 1. března 2019]. <<https://www.start.umd.edu/gtd>>.

pasažerů a jejich odpor zabránil ještě většímu neštěstí, protože i tento stroj chtěli únosci namířit proti některému z amerických symbolů.⁹⁷

Pod značkou „9/11“ nejsou ukryta „jen“ čtyři letadla, 19 sebevražedných atentátníků, 2753 obětí zřícení mrakodrapů v Manhattanu, 184 padlých v Pentagonu a dalších 40 mrtvých po pádu čtvrtého letadla. Tento největší teroristický útok v dějinách lidstva vyvolal zcela novou politickou i ekonomickou situaci,⁹⁸ mezi lidmi se šířil strach, utrpení a obavy o svobodu. Bylo potřeba nastavit nová bezpečnostní pravidla, což se projevilo především masivními opatřeními v letecké dopravě. Změnilo se celkové chápání nebezpečnosti terorismu a jeho možností. Bez nadsázky se dá také konstatovat, že započala nová éra protiteroristických opatření, během níž byla z pohledu práva dokonce nastolena diskuse o možnostech dočasného suspendování některých občanských práv.⁹⁹ Útoky měly vliv i na činnost EU. Její bezprostřední odpovědí bylo přijetí Akčního plánu boje proti terorismu, dvou společných postojů týkajících se terorismu, sestavení speciálního seznamu osob, skupin a subjektů zapojených do teroristické činnosti, zřízení Eurojustu, posílení pravomoci Europolu, a důležité bylo i Rámcové rozhodnutí Rady o boji proti terorismu, resp. Rámcové rozhodnutí Rady o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy. Došlo také k vytvoření společných vyšetřovacích týmů. Z těchto příkladů je patrné, jak mimořádnou událostí útoky z 11. září byly a jak moc přispěly k dalšímu vývoji v protiteroristické oblasti.

6.2 Útok na Madrid (březen 2004)

K otevření „evropské fronty“ došlo 11. března 2004 útokem na příměstské vlaky a nádraží v Madridu, který si vyžádal 191 mrtvých a ještě mnohem více stovek zraněných. S útoky v Americe toho měl hned několik společného. Akt byl zinscenován Al-Káidou (původní podezření padlo na baskickou organizaci ETA, tehdejší vláda dokonce též večer prosadila na půdě Rady bezpečnosti OSN

⁹⁷ MARTIN, Gus. *Understanding terrorism: challenges, perspectives, and issues*. 2. vyd. Kalifornie: Sage Publications, 2006. 22 s. ISBN 1-4129-2722-6.

⁹⁸ Bezprostředně po třetím nárazu byl např. zastaven provoz burzy na Wall Street.

⁹⁹ PIKNA, Bohumil. *Evropská unie – vnitřní a vnější bezpečnost a ochrana základních práv (na pozadí boje s mezinárodním terorismem)*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2002. 178 s. ISBN 80-7201-383-1.

rezoluci odsuzující organizaci ETA jako pachatele útoku), opět cílil na světovou metropoli a na místo s vysokou koncentrací lidí (vlaky v dopravní špičce byly plné lidí mířících do práce či do škol). Z toho lze dovodit, že úmyslem bylo opět napáchat škody co největšího rozsahu, a tím přilákat pozornost celého světa a dodat svému hrůznému činu globální rozsah. Snahu co možná nejvíce šokovat dokresluje i datum útoku. Největší teroristický útok v dějinách Španělska se totiž odehrál přesně 911 dní po tom na WTO a Pentagon, známý pod zkratkou 9/11. I tento útok byl z pohledu útočníků úspěšný, ba dokonce „učebnicový“. Krvavá lázeň ovlivnila výsledky nadcházejících parlamentních voleb, které nakonec vyhráli socialisté. Jedním z prvních kroků nového premiéra Luise Zapatera bylo stažení vojenských jednotek, podporující Bushovu armádu, z Iráku.

Bezprostředně po madridských útocích došlo na poli EU k přijetí Prohlášení k boji proti terorismu a nového Akčního plánu EU na boj proti terorismu. Konkrétní dopad útoků na obsah těchto dokumentů lze spatřit např. v požadavku zajistit lepší zabezpečení obchodu s výbušninami a jiným materiálem, který lze použít k výrobě bomb. Na návrh Evropského parlamentu se 11. březen stal Evropským dnem památky obětí terorismu.

6.3 Útok na Londýn (červenec 2005)

Čtyři sebevražední atentátníci, Britové pákistánského původu, měli 7. července 2005 na svědomí jeden z největších teroristických útoků v dějinách Británie. Tři bomby v metru a jedna nálož v patrovém autobusu způsobily 56 obětí na životech, stovky zraněných, ale také obrovský chaos, kolaps dopravy, pád mobilní sítě i elektrického proudu v jednom z nejrušnějších měst světa. Původně se pro podobnost s madridskými útoky všeobecně předpokládalo, že i za tímto činem stojí Al-Káida (způsob provedení, útok na bezbranné civilisty, světová metropole, dopravní špička), ale ze závěrů britské policie z dubna 2006 je patrné, že tito atentátníci jednali „na vlastní pěst“. Přesto je inspirace akty Al-Káidy zřejmá a i zde byl hlavním motivem pocit ponížení po okupaci Iráku. Úřadující premiér Tony Blair otevřeně přiznal, kdo byl odesílatelem, a vyjádřil neústupnost: „*Cestou masakrování nevinných lidí nás chtějí zastrašit, abychom nedělali to, co*

*dělat chceme, ale to se jim nepodaří. Nenecháme se zastrašit, nerozdělí nás, nepolevíme v našem odhodlání.*¹⁰⁰

Přímou reakcí EU na další zdrcující ránu byly Prohlášení Rady o reakci EU na bombové útoky v Londýně, odsuzující tento čin, a zejména Strategie EU pro boj proti terorismu, která představila ucelenou protiteroristickou strategii.

6.4 Útoky na Francii (leden a listopad 2015)

Ve dnech 7. a 9. ledna 2015 se terčem teroristického útoku stala další velmoc západní Evropy - Francie. Dva útočníci francouzské národnosti s alžírskými kořeny, bratři Chérif a Saïd Kouachiovi, vtrhli do redakce satirického časopisu Charlie Hebdo, sídlícího v Paříži. Střelba po příslušnicích bezpečnostní služby a neozbrojených novinářích si přímo v budově vyžádala 11 mrtvých a stejný počet zraněných osob. Další obětí se stal příslušník policejního sboru, který byl postřelen během následné přestřelky v ulicích. Teroristé se dokázali zmocnit cizího automobilu a ukrýt se v nedaleké tiskařské firmě, kde drželi jednoho zaměstnance jako rukojmí. Při zásahu francouzských speciálních jednotek byli oba bratři zastřeleni, rukojmí vyvázl bez zranění. K útoku se přihlásila teroristická organizace Al-Káida na Arabském poloostrově, odnož známější Al-Káidy. Čin byl odůvodněn jako odplata za karikatury, ve kterých redakce Charlie Hebdo vyobrazovala proroka Mohameda.

Souběžně s obléháním tiskařské firmy došlo v Paříži k druhému teroristickému útoku. Kouachiovi byli ve spojení s Amedym Coulibalym, který zaútočil na supermarket, ve kterém držel zaměstnance i zákazníky jako rukojmí. Coulibalyho cílem byla výměna obou bratrů za všechna rukojmí. Speciální jednotky na jeho požadavek nepřistoupily a vtrhly do obchodu. Výsledkem bylo celkem 5 obětí na životech (včetně útočníka) a 3 zranění. Amedy Coulibaly byl později identifikován jako stoupenec tzv. Islámského státu.

Reakcí Francie bylo nasazení 10 000 vojenských jednotek a 4700 příslušníků z řad policajtů a četníků do ulic Paříže, zejm. před budovy médií, do

100 Přepis prohlášení premiéra Tonyho Blaira ze dne 7. července 2005 [online]. [cit. 1. března 2019]. <<http://www.number10.gov.uk/output/Page7969.asp>>.

sítě veřejné dopravy či před Eiffelovu věž.¹⁰¹ Premiér Manuel Valls vyhlásil nejvyšší stav pohotovosti před hrozbou teroristického útoku tzv. Plánu Vigipirate (*Vigilance et protection des installations contre les risques d'attentats terroriste à l'explosif*), národního bezpečnostního systému.

Ještě téhož roku, 13. listopadu 2015, otrásla Paříží další, tentokrát mnohem větší, série teroristických útoků. Po celkem osmi koordinovaných útocích (v koncertní síni Bataclan, dva v těsné blízkosti stadionu Stade de France, v restauracích La Belle Équipe, Le Carillon, Le Petit Cambodge, Café Bonne Bière a Comptoir Voltaire) zůstalo 137 mrtvých (z toho 7 teroristů) a 413 zraněných. Teroristé ke svému činu použili automatické střelné zbraně a výbušniny. Ty byly připevněny na těla sebevražedných atentádníků. K zodpovědnosti se přihlásil Islámský stát. Útoky měly být odvetou za účast Francie v koalici, která provedla letecké bombardování na infrastrukturu Islámského státu v Sýrii a Iráku. Jen bombové útoky v madridských vlacích měly od 11. září 2001 na svědomí více obětí.

Mimořádná situace si vyžádala i mimořádná opatření. Evropská komise představila návrh nové směrnice boje proti terorismu a Akční plán proti nedovolenému obchodování se střelnými zbraněmi a výbušninami. Směrnice nově vyzvala členské státy, aby přijaly nezbytná opatření, která zajistí trestnost úmyslného vycestování do jiné země za účelem spáchání teroristického činu.¹⁰² Ve Francii byl okamžitě vyhlášen tzv. nouzový stav (*État d'urgence*), čímž došlo k posílení pravomocí státních orgánů a policie. Nově bylo také možné omezovat osobní svobodu osob podezřelých z terorismu.¹⁰³

¹⁰¹ LES ECHOS. *Antiterrorisme: l'exécutif abat ses premières cartes* [online]. 13. ledna 2015, [cit. 3. března 2019]. <https://www.lesechos.fr/13/01/2015/LesEchos/21854-009-ECH_antiterrorisme--l-executif-abat-ses-premier-es-cartes.htm>.

¹⁰² Čl. 9 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 ze dne 15. března 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV (Úřední věstník EU L 88/6, 31. března 2017).

¹⁰³ JELÍNEK, Jiří, a kol. *Terorismus – základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2017. 10 s. ISBN 978-80-7502-256-1.

6.5 Útoky na Brusel, Nice a Berlín (2016)

Islámský stát stál i za třemi největšími teroristickými útoky v roce 2016 v Evropě. První z nich se odehrál 22. března v Belgii. Tři sebevražední atentátníci zacílili na stanici metra Maelbeek, nacházející se v těsné blízkosti budov Evropské komise, Evropského parlamentu i belgické vlády, a na bruselské letiště Zaventem. Exploze si vyžádaly dohromady 32 obětí na životech, více než 270 osob bylo zraněno. Na letišti byla později nalezena i další nálož, ta však naštěstí neexplodovala. Důvodem útoků byla participace Belgie v koalici válčící s IS. V důsledku útoku vyzvala Evropská komise členské státy, aby urychleně schválily opatření posilující bezpečnost a aby intenzivněji využívaly Evropské protiteroristické centrum za účelem výměny informací. Dva dny po útocích se na mimořádné jednání sjeli ministři vnitra a na něm se s požadavky Komise ztotožnili.

Druhým černým dnem pro Evropu se stal 14. červenec. V den nejvýznamnějšího francouzského národního svátku, kdy na oslavu dobytí Bastily tradičně vychází do ulic statisíce lidí, najel Mohamed Lahouaiej-Bouhlel kamionem do nic netušícího davu. Nájezd a následnou střelbu nepřežilo 86 lidí, dalších 433 bylo zraněno. Útočnicka se nakonec podařilo zastřelit. Islámský stát se k tomuto teroristickému činu přihlásil, nicméně na rozdíl od předchozích útoků se nepodařilo prokazatelně dokázat, že útočník byl s touto organizací skutečně ve spojení. Francouzské autority v reakci na útok prodloužily nouzový stav, a to postupně až do 1. listopadu 2017.¹⁰⁴

V roce 2016 bylo teroristickou hrůzou zasaženo i Německo. Do vánočních trhů pořádaných na náměstí Breitscheidplatz v Berlíně najel 24letý Anis Amri. Zřejmě se inspiroval teroristickým činem z Nice (dopravní prostředek jako zbraň, dav lidí, sváteční atmosféra). Tentokrát zemřelo 13 osob (včetně řidiče kamionu, kterého Amri během krádeže vozidla zabil) a zraněno jich bylo 48. I zde se k útoku přihlásil IS, ale spojení s útočníkem nebylo nikdy prokázáno. Pachatele se podařilo dopadnout a zastřelit o několik dní později v Miláně. Po útoku na Berlín už byla islamistickou teroristickou organizací zasažena téměř celá západní Evropa.

¹⁰⁴ Francouzská dolní komora parlamentu (*L'Assemblée nationale*) schválila návrh 137 hlasy. Proti hlasovalo 13 poslanců. V horní komoře (*Le Sénat*) bylo 312 hlasů pro, proti hlasovalo 22 osob.

6.6 Útoky na Manchester, Londýn a Barcelonu (2017)

Dopravní prostředek se stal zbraní i při prvním velikém teroristickém útoku roku 2017. Ve dne 22. března najel Khalid Masood do chodců na proslulém londýnském mostě Westminster Bridge, následně z vozidla vystoupil a pobodal další osobu. Počet obětí se vyšplhal na číslovku 5, zraněných bylo více než 50. Útočník, který svůj čin údajně provedl jako odplatu za intervence na Středním východě, padl po přestřelce s policií. K autorství se opět přihlásil Islámský stát, ale úřady toto tvrzení zpochybňují. Masood byl nicméně označen za muslimského extremistu. Téměř totožná situace se odehrála 3. června 2017. Trojice teroristů si tentokrát za cíl vybrala most London Bridge, svou jízdu pachatelé zakončili v ulici Borough High Street a ozbrojeni noži začali zabíjet náhodné kolemjdoucí. Jejich řádění bylo ukončeno díky střelbě bezpečnostních složek v ulici Stoney Street. Tentokrát bylo zabito 8 osob, zraněno 48. Role IS byla totožná jako u předchozího londýnského útoku, tj. k zodpovědnosti se přihlásil, ale toto tvrzení nikdy nebylo prokázáno. Další, v témže roce třetí, ránou pro Spojené království byl útok v Manchester Aréně z 22. května 2017. Sebevražedný atentátník Salman Abedi si za cíl vybral dav lidí ve vstupní hale na koncertu zpěvačky Ariany Grande. Zbabělý čin si kromě 119 zraněných osob vyžádal i 22 obětí na životech. Tentokrát byla spojitost s IS prokázána. Motivem k útoku byly „trestné činy proti muslimským zemím“.

Po 13 letech se teror vrátil i do Španělska. Na oblíbenou turistickou destinaci, barcelonský bulvár La Rambla, během turistické špičky najel muslimský extremistu Younes Abouyaaqoub. Pod koly dodávky zemřelo 14 civilistů a více než stovka jich byla zraněna. K činu se přihlásil Islámský stát, který dodal, že útok byl odpovědí na útoky vedené proti němu samotnému.

7. Terorismus a Francie

Francie je častým cílem teroristů. Jen za rok 2017 bylo zaznamenáno 54 teroristických útoků a ve spojitosti s teroristickými trestnými činy zatčeno 411 osob. V roce 2016 bylo útoků 23, zatčení 456. Během výjimečného roku 2015 bylo napočítáno dokonce 73 útoků a 424 zatčení. To z Francie dělá zemi, ve které je aktivita teroristů násobně vyšší než v kterémkoliv jiném členském státě. Podobná čísla má pouze Velká Británie.¹⁰⁵ Vysvětlení pro to jsou různá. Jedni vidí důvod v tom, že Francie tradičně vystupuje jako symbol liberálního sekularismu, jiní si všímají obrazu Francie jako prototypu demokratického právního státu založeného od dob Velké francouzské revoluce na úctě k právům člověka uctívajícího základní lidské hodnoty a práva (což je něco, čeho se radikálové obávají). Situaci nepomáhá ani značná nerovnováha životních podmínek mezi residenty v centrech velkých měst a osobami žijícími v okrajových čtvrtích, které pro radikalizaci nabízí „skvělé“ podmínky.¹⁰⁶

Útoky na Francii z ledna a listopadu 2015, resp. července 2016 se staly hybnou silou v přijetí série aktuálních protiteroristických opatření, která reagují na nastalou situaci. Ihned po útocích na Charlie Hebdo se francouzský premiér Manuel Valls nechal slyšet, že *„France je ve válce s terorismem, džihadismem a radikálním islamismem. Francie není ve válce s náboženstvím. (...) Výjimečná situace si žádá výjimečná opatření. Ale se stejnou silou zdůrazňuji: ne opatření, která by derogovala právní principy a hodnoty.“*¹⁰⁷

Ještě v noci z 13. na 14. listopadu 2015 byl vyhlášen nouzový stav (*État d'urgence*). Tento režim, který vyhláší Rada ministrů (*Conseil des Ministres*) formou dekretu a který je upraven zákonem datujícího z roku 1955, posiluje pravomoc státních orgánů a policie a umožňuje jim omezit různé základní svobody. Může dojít k restrikci pohybu osob a vozidel prostřednictvím zákazu vycházení, domácího vězení, zákazu pobytu, zřízení bezpečných zón v rámci země, uzavření divadel, koncertních sálů a podobných institucí nebo zákazu

¹⁰⁵ Jak vyplývá z reportů Europolu TE-SAT vydaných v letech 2018, 2017 a 2016.

¹⁰⁶ JELÍNEK, Jiří, a kol. *Terorismus – základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2017. 12 s. ISBN 978-80-7502-256-1.

¹⁰⁷ Proslov premiéra Francie Manuela Vallse na půdě dolní sněmovny (l'Assemblée nationale) na počest obětí atentátů ze dne 13. ledna 2015 [online]. [cit. 5. března 2019]. <<https://www.gouvernement.fr/partage/3118-seance-speciale-d-hommage-aux-victimes-des-attentats-allocation-de-manuel-valls-premier-ministre>>.

jakéhokoliv typu setkání. Nouzový stav byl z důvodu trvajících nebezpečí celkem čtyřikrát prodloužen. Naposledy po útoku z Nice, a to až do 1. listopadu 2017.

Další série legislativních opatření cílících na terorismus a radikalizaci (džihádistická radikalizace, radikalizace ve věznicích, financování a jiné formy podpory terorismu, nový právní rámec pro zpravodajské služby) vyvrcholila dne 3. října 2017 v přijetí kontroverzního zákona, posilující vnitřní bezpečnost a boj proti terorismu, jehož cílem bylo připravit zemi na skončení nouzového stavu.¹⁰⁸ Nový protiteroristický zákon umožňuje v případě existence teroristické hrozby omezit svobodu shromažďování (uzavření divadel, koncertních sálů, tzv. míst pro pití, míst setkání a zavedení zákazu demonstrací), dále stanovuje nová opatření proti radikalizaci, zachovává režim umožňující nahlížet do údajů jmenné evidence cestujících PNR a také rozšiřuje možnosti kontrol v příhraničních oblastech.¹⁰⁹ Mezi další opatření patří možnost uzavřít mešity a jiné náboženské budovy, existuje-li důvodné podezření, že kazatelé podněcují k radikalizaci. Upravena byla i možnost uvalit na podezřelé osoby tříměsíční domácí vězení, které bude možné třikrát prodloužit i bez povolení soudu. Povolení soudu nevyžadují ani domovní prohlídky. Státní složky nabyly rozsáhlé pravomoci v oblasti odposlechu podezřelých osob či prohlížení zavazadel.¹¹⁰

Odpůrci nového zákona se obávají nastolení jakéhosi permanentního nouzového stavu. Je pravdou, že zákon byl v nouzovém stavu přijat a jeho mnohá ustanovení se podobají těm, která pro takové období platí. Na druhou stranu Francie se koncem roku 2017 nacházela v takové pozici, že přísná opatření byla dle mého názoru na místě. Ostatně v 15 měsících po jeho přijetí bylo provedeno celkem 266 ochranných perimetrů, díky kterým se na kulturních, sportovních a politických akcích podařilo zajistit bezpečnost 1,5 milionu osob. To vše prostřednictvím nasazení více než 10 milionů příslušníků policejních sborů. Došlo k trvalému uzavření 7 mešit. Proti jednotlivcům bylo prodlouženo 106 restriktivních rozhodnutí. Ve 40 případech se dotyční odvolali, pouze třikrát úspěšně. Byl vykonán nespočet domovních prohlídek. Minimálně v jednom

¹⁰⁸ Zákon č. 2017-1510 ze dne 30. října 2017 posilující vnitřní bezpečnost a boj proti terorismu.

¹⁰⁹ *Trente ans de législation antiterroriste* [online]. 3. března 2018, [cit. 8. března 2019]. <<https://www.vie-publique.fr/chronologie/chronos-thematiques/trente-ans-legislation-antiterroriste.html>>.

¹¹⁰ JELÍNEK, Jiří, a kol. *Terorismus – základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2017. 12 s. ISBN 978-80-7502-256-1.

případě se při prohlídce podařilo odhalit přípravu teroristického činu. Úspěchem je také odhalení teroristické buňky rekrutující bojovníky do Levanty.¹¹¹

V souvislosti s novou bezpečnostní situací se během let 2015 a 2016 dokonce mluvilo o revizi francouzské ústavy. K žádným změnám nakonec nedošlo, ale už jen fakt, že se o revizi mluvilo, značí, jak mocného nepřítele džihádismus představuje.¹¹² Právě v ústavě lze najít pro Francouzskou republiku typické mechanismy. Tak například článek 16 zakotvuje, že pokud jsou ohroženy instituce Republiky, nezávislost národa, integrita francouzského území nebo plnění mezinárodních závazků Francie způsobem vážným a bezprostředním a řádné fungování ústavních orgánů je přerušeno, legislativní pravomoci mohou být dočasně uděleny prezidentu republiky.

¹¹¹ *Premier bilan de l'application de la loi renforçant la sécurité intérieure et la lutte contre le terrorisme* [online]. 12. února 2019, [cit. 20. března 2019]. <<https://www.interieur.gouv.fr/Actualites/Communiqués/Bilan-de-la-loi-renforçant-la-lutte-contre-le-terrorisme>>.

¹¹² BOURDON, Pierre, BLANC, François. *L'État et le terrorisme*. 1. vyd. Paris: Éditions de la Sorbonne, 2018. 264 s. ISBN: 979-10-351-0064-3.

Závěrem

Dynamicky se rozvíjející proces europeizace trestního práva se dotýká i legislativního uchopení terorismu. Právní řády členských států (hmotněprávní i procesněprávní ustanovení) se za účelem nastolení určitých minimálních standardů sblíží, což je dle mého názoru správně. Důraz je kladen především na vzájemné uznávání a harmonizaci skutkových podstat trestných činů a sankcí.

Ve své práci jsem zjistil, že terorismus je bohužel konstantní hrozbou, která po útocích z 11. září nabyla skutečně globální rozměr. Terorismus nerozeznává hranice, národnosti, pohlaví, náboženská vyznání, či věk svých obětí, což je dle mého soudu dostatečný důvod, aby mu členské státy čelily společně. Ostatně kdy jindy by mělo docházet k nadnárodní spolupráci, když ne za účelem zajištění bezpečnosti?

Evropská unie je v posledním desetiletí velmi aktivní. Vytvořila si celou škálu právních nástrojů, kterými hodlá hrozbě terorismu čelit. Nástroje lze rozdělit do čtyř oblastí (prevence, ochrana, pronásledování, reakce). Cílí především do policejní oblasti (Europol, Průmská úmluva) a do oblasti justiční (Eurojust, Úmluva o právní pomoci ve věcech trestních, společné vyšetřovací týmy, evropský zatýkací rozkaz), ale rozvíjí se i monitorování finančních prostředků teroristů, vznikají soupisy teroristů a teroristických organizací a v rámci reakci na reálné útoky existují i mechanismy civilní ochrany. EU tedy klade silný důraz na výměnu informací, dat a jiných prostředků mezi členskými státy, resp. jinými organizacemi. Je jakýmsi fórem podporujícím dialog a koordinovanou spolupráci. Osobně bych uvítal větší důraz na deradikalizaci jako takovou. Represivní opatření přicházejí příliš pozdě. Aktivita by měla směřovat na prevenci a na „otupení“ radikálních názorů a fundamentalistických představ. Je mi jasné, že se jedná o velice komplexní a složitou cestu, která je věcí mnoha rozdílných věd a oborů, ale události posledních let dokazují, že Unie se o to alespoň pokouší. Také si myslím, že je potřeba se více zaměřit na internet a sociální sítě. Ty v dnešní době představují ideální prostředí pro verbování nových teroristů. Na druhou stranu je potřeba nalézt vhodný poměr mezi zajištěním bezpečnosti a omezováním lidských práv, v tomto případě právem se svobodně vyjadřovat, resp. právem na názor.

Problémem dnešních dnů i dnů budoucích se zdají být zahraniční bojovníci vracející se ze Sýrie a Iráku. Obavy ze zradikalizovaných islamistů panují mezi odborníky již mnoho let,¹¹³ ale riziko je od roku 2015 vyšší než kdykoliv předtím.

Lze válku s terorismem vyhrát? Nemyslím si to. Nelze. Stoprocentní bezpečnost nelze zajistit nikde a nikdy. Útok může přijít naprosto kdekoliv a kdykoliv.

Ale to přece nesmí znamenat, že se naše společnost vzdává. Do dalšího vývoje a do vylepšení různých systémů bude potřeba vložit ještě mnoho úsilí a (finančních) prostředků. Členské státy se také nesmějí bát přenést více pravomocí na Evropskou unii. Ale v případě, že zdokonalování protiteroristických opatření bude mít i nadále vzestupnou tendenci, tak věřím, že se míra nebezpečí podaří minimalizovat.

¹¹³ KEHOANE, Daniel. *The EU and counter-terrorism*. 1. vyd. Londýn: CER Londýn, 2005. 27 s. ISBN 1-901229-62-9.

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o právních nástrojích Evropské unie v boji proti terorismu. Zejména se jedná o Europol, Průmskou smlouvu, Eurojust, Úmluvu EU o právní pomoci ve věcech trestních, společné vyšetřovací týmy a evropský zatýkáací rozkaz. Autor nabízí náhled na jejich pojem, původ, vývoj, právní zakotvení, význam a reálné využití. V jedné kapitole je rozebrán rozsudek SDEU, jež se problematiky terorismu také týká. Samostatně je analyzováno rozdělení rolí mezi EU, členské státy a jiné organizace (OSN, NATO), pokud jde o boj s terorismem. Součástí práce je i souhrn těch nejvýznamnějších teroristických útoků, které zasáhly (nejen) Evropu. Celou práci prostupují relevantní informace o situaci ve Francii, která je jakýmsi podtématem diplomové práce.

Abstract

This diploma thesis focuses on counter-terrorism instruments of the European Union. Specifically, Europol, the Prüm Treaty, Eurojust, the EU Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters, Joint Investigation Teams and the European Arrest Warrant. The author focuses on their definition, origin, development, legal base and importance as well as on their real use. One chapter analyses a CJEU case in which terrorism was also important. The division of roles between the EU, Member States and other organisations (UN, NATO) in the fight against terrorism is also included. One of the chapters represents a summary of the most significant terrorist attacks that hit (not only) Europe. The thesis contains information on the situation in France.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Knižní zdroje a odborné časopisy

BÍLKOVÁ, Veronika. Mezinárodní právo a terorismus. Definovat nedefinovatelné? *Trestněprávní revue*, 2010, č. 1.

BLAHOŽ, Josef. *Právní politika boje proti terorismu a demokracie: otevřená otázka*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2007. ISBN 978-80-86775-13-5.

BLAHOŽ, Josef, BALAŠ, Vladimír, KLÍMA, Karel, MRÁZEK, Josef, VEČEŘ, Jan, et al. *Democracy and issues of legal policy in fighting terrorism: a comparison*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-486-4.

BOURDON, Pierre, BLANC, François. *L'État et le terrorisme*. 1. vyd. Paris: Éditions de la Sorbonne, 2018. ISBN: 979-10-351-0064-3.

EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. 2. rozšířené vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1790-9.

GUILLAUME, Gilbert. Terrorism and International Law. *The International and Comparative Law Quarterly*, 2004, roč. 53, č. 2.

IVOR, Jaroslav, a kol. *Společnost' proti terorizmu*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-546-3.

JELÍNEK, Jiří, a kol. *Terorismus – základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-256-1.

KEHOANE, Daniel. *The EU and counter-terrorism*. 1. vyd. Londýn: CER Londýn, 2005. ISBN 1-901229-62-9.

MAGUIRE, Mike, MORGAN, Rod, REINER, Robert. *The Oxford Handbook of Criminology*. 5. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0-19-959027-8.

MARTIN, Gus. *Understanding terrorism: challenges, perspectives, and issues*. 2. vyd. Kalifornie: Sage Publications, 2006. ISBN 1-4129-2722-6.

O'NEILL, Maria. *The Evolving EU Counter-terrorism Legal Framework*. 1. vyd. Abington: Routledge, 2012. ISBN 978-0415724517.

PIKNA, Bohumil. *Evropská unie – vnitřní a vnější bezpečnost a ochrana základních práv (na pozadí boje s mezinárodním terorismem)*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2002. ISBN 80-7201-383-1.

PIKNA, Bohumil. *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*. 3. rozšířené vyd. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-889-5.

PIKNA, Bohumil. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie (právní náhled)*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2006. ISBN 80-7201-615-6.

PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-611-8.

SIEGEL, Larry. *Criminology: Theories, Patterns, and Typologies*. 12. vyd. Boston: Cengage Learning, 2015. ISBN 978-1-305-26109-9.

ŠTURMA, Pavel, NOVÁKOVÁ, Jana, BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-305-1.

Kvalifikační práce

SVÁKOVÁ, Kristýna. *Definice terorismu v mezinárodním právu: diplomová práce*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012. 98 l., 0 l. příl. Vedoucí diplomové práce Veronika Bílková.

Judikatura

Rozsudek ze dne 6. března 2019, Hamás v. Rada Evropské unie, T-289/15, EU:T:2019:138.

Akty Evropské unie

Akční plán boje proti terorismu, přijatý 21. září 2001 Radou EU.

Akční plán Komise pro zintenzivnění boje proti financování terorismu, 2016.

Akční plán proti nedovolenému obchodování se střelnými zbraněmi a výbušninami, 2015.

Dokument Rady z roku 2007: Evropská unie a boj s terorismem.

Evropská bezpečnostní strategie, 2003.

Evropský program pro bezpečnost na období 2015-2020.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/458 ze dne 15. března 2017, kterým se mění nařízení (EU) 2016/399 s ohledem na posílení kontrol na vnějších hranicích za použití příslušných databází (Úřední věstník EU L 74/1, 18. března 2017).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/794 ze dne 11. května 2016 o Agentuře Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol) a o zrušení a nahrazení rozhodnutí 2009/371/SVV, 2009/934/SVV, 2009/935/SVV, 2009/936/SVV a 2009/968/SVV (Úřední věstník EU L 135/53, 24. května 2016).

Prohlášení k boji proti terorismu (7906/04) ze dne 29. března 2004.

Prohlášení Rady k útokům v Londýně, 2005.

Rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV ze dne 13. června 2002 o boji proti terorismu (Úřední věstník ES L 164/3, 22. června 2002).

Rámcové rozhodnutí Rady o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy 2002.

Rámcové rozhodnutí Rady 2002/465/SVV ze dne 13. června 2002 o společných vyšetřovacích týmech (Úřední věstník L 162/1, 20. června 2002).

Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (Úřední věstník Evropských společenství L 190/1, 18. července 2002).

Rozhodnutí Rady o výměně informací a spolupráci v případech teroristických trestných činů (2005).

Rozhodnutí Rady 2008/615/SVV ze dne 23. června 2008 o posílení přeshraniční spolupráce, zejména v boji proti terorismu a přeshraniční trestné činnosti (Úřední věstník EU L 2010/1, 6. srpna 2008).

Rozhodnutí Rady 2002/187/SVV ze dne 28. února 2002 o zřízení Evropské jednotky pro soudní spolupráci (Eurojust) za účelem posílení boje proti závažné trestné činnosti (Úřední věstník Evropských společenství L 63/1, 6. března 2002).

Rozhodnutí Rady 2009/426/SVV o Eurojustu ze dne 16. prosince 2008 (Úřední věstník EU L 138/14, 4. června 2009).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 ze dne 15. března 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV (Úřední věstník EU L 88/6, 31. března 2017).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice 2009/138/ES a 2013/36/EU (Úřední věstník EU L156/43, 19. června 2018).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1673 ze dne 23. října 2018 o boji vedeném trestněprávní cestou proti praní peněz (Úřední věstník EU L 284/22, 12. listopadu 2018).

Směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (Úřední věstník EU L 304/2, 30. září 2004).

Smlouva o Evropské unii.

Smlouva o fungování Evropské unie.

Společný postoj Rady o boji proti terorismu, 2001.

Společný postoj Rady 2001/931/SZBP ze dne 27. prosince 2001 o použití zvláštních opatření k boji proti terorismu (Úřední věstník EU L 344/93, 28. prosince 2001).

Společný postoje Rady o uplatnění zvláštních opatření k boji proti terorismu.

Strategie Evropské unie pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů ze dne 24. listopadu 2005 (14781/1/05).

Strategie EU pro boj proti terorismu ze dne 30. listopadu 2005 (14469/05).

Strategii vnitřní bezpečnosti EU: pět kroků směrem k bezpečnější Evropě, 2010.

Úmluva o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie, vypracovaná Radou na základě článku 24 Smlouvy o Evropské unii ze dne 29. května 2000 (Úřední věstník ES C 197/3, 12. července 2000).

Úmluva o zřízení Evropského policejního úřadu (Úmluva o Europolu), založená na článku K.3 Smlouvy o Evropské unii ze dne 27. listopadu 1995 (Úřední věstník ES C 316/2, 27. listopadu 1995).

Akty OSN

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1566 ze dne 8. října 2004 (S/RES/1566 (2004)).

Úmluva o předcházení a potlačování terorismu ze dne 16. listopadu 1937 (Úřední věstník OSN, č. 19, 21-35 s.).

Conclusions and Plan of Action of the Extraordinary European Council Meeting on 21 September 2001, SN 140/01, 3 s.

Rezoluce A/RES/71/291 o posílení schopnosti OSN asistovat členským státům v implementaci Globální strategie OSN o boji proti terorismu.

Rezoluce A/RES/65/276 o účasti Evropské unie na práci OSN ze dne 3. května 2011.

Francouzské právní předpisy

Code Pénal.

Zákon č. 2017-1510 ze dne 30. října 2017 posilující vnitřní bezpečnost a boj proti terorismu.

Další zdroje

Prümská smlouva.

Severoatlantická smlouva.

Strategické koncepce 2010 na obranu a bezpečnost členských států Organizace Severoatlantické smlouvy.

Internetové zdroje

CENTRUM PRO STUDIUM DEMOKRACIE A KULTURY. Evropský zatykač – efektivní protiteroristický nástroj nebo záminka k posílení moci EU? *Revue Politika* [online]. 2004, č. 9 [cit. 8. února 2019]. <<https://old.cdk.cz/rp/clanky/225/evropsky-zatykac-efektivni/>>.

EURAKTIV. *Ministři se dohodli na posílení policejní spolupráce* [online]. 13. června 2007, [15. ledna 2019]. <<https://euractiv.cz/section/vnitro-a-spravedlnost/news/ministri-se-dohodli-na-posileni-policejni-spoluprace/>>.

EURAKTIV. *Unie chce posílit pravomoci Eurojustu* [online]. 24. října 2007, [cit. 20. března 2019]. <<https://euractiv.cz/section/vnitro-a-spravedlnost/news/unie-chce-posilit-pravomoci-eurojustu/>>.

EUROPOL. *About Europol* [online]. [cit. 15. ledna 2019]. <<https://www.europol.europa.eu/about-europol>>.

EUROPOL. *Joint Investigation Teams – JITS* [online]. [cit. 9. ledna 2019]. <<https://www.europol.europa.eu/activities-services/joint-investigation-teams>>.

FATF. *Who we are* [online]. [cit. 26. března 2019]. <<http://www.fatf-gafi.org/about/whoweare>>.

LES ECHOS. *Antiterrorisme: l'exécutif abat ses premières cartes* [online]. 13. ledna 2015, [cit. 3. března 2019]. <https://www.lesechos.fr/13/01/2015/LesEchos/21854-009-ECH_antiterrorisme--l-executif-abat-ses-premieres-cartes.htm>.

OSN. *About the UN Overview* [online]. [cit. 3. března 2019]. <<https://www.un.org/en/sections/about-un/overview/>>.

POSPÍŠIL, Petr. *Mareš – Role EU v boji proti terorismu má být hlavně koordinační* [online]. 3. května 2017, [cit. 10. března 2019]. <<https://www.euroskop.cz/8801/28935/clanek/mares-role-eu-v-boji-proti-terorismu-ma-byt-hlavne-koordinacni/>>.

RADA EU. *Závěry Rady EU a členských států zasedajících v Radě o boji proti terorismu ze dne 20. listopadu 2015* [online]. [cit. 18. března 2018]. <<https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/11/20/jha-conclusions-counter-terrorism/>>.

RADA EU. *Boj proti terorismu: EU posiluje své právní nástroje proti ISIL/Dáš'iš a al-Káidě* [online]. 20. září 2016, [cit. 17. března 2019]. <<https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2016/09/20/isil-daesh-al-qaida/>>.

RADA EU. *Julian King is appointed new commissioner for security union* [online]. 19. září 2016, [cit. 19. února 2019]. <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/09/19/julian-king-new-commissioner-for-security-union/>>.

RADA EU. *Boj proti praní peněz a financování terorismu* [online]. [cit. 15. března 2019]. <<https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/fight-against-terrorism/fight-against-terrorist-financing/>>.

RADA EU. *Seznam teroristů vedený EU* [online]. [cit. 6. března 2019]. <<https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/fight-against-terrorism/terrorist-list/>>.

RAN. Manual: *Responses to returnees: Foreign terrorist fighters and their families* [online]. 2017, [cit. 18. března 2018]. <http://www.ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/ran_br_a4_m10_en.pdf>.

Komise zpřísňuje pravidla pro transparentnost, aby posílila boj proti financování terorismu, daňovým únikům a praní peněz [online]. 5. července 2016, [cit. 17. března 2019]. <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2380_cs.htm>.

Bezpečnostní unie: Komise představuje akční plán, který má Evropě pomoci v boji s falešnými cestovními doklady [online]. 8. prosince 2016, [cit. 17. března 2019]. <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4264_cs.htm>.

V rámci vytváření bezpečnostní unie navrhuje Komise posílit Schengenský informační systém ke zlepšení boje proti terorismu a přeshraniční trestné činnosti [online]. 21. prosince 2016, [cit. 17. března 2019]. <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4402_cs.htm>.

Jedenáctá zpráva o pokroku v oblasti budování Bezpečnostní unie [online]. 18. října 2017, [cit. 15. února 2019]. <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agendasecurity/20171018_eleventh_progress_report_towards_an_effective_and_genuine_security_union_en.pdf>.

About EU agencies – Eurojust [online]. [cit. 20. února 2019]. <https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eurojust_en>.

Global Terrorism Database [online]. [cit. 1. března 2019]. <<https://www.start.umd.edu/gtd>>.

Přepis prohlášení premiéra Tonyho Blaira ze dne 7. července 2005 [online]. [cit. 1. března 2019]. <<http://www.number10.gov.uk/output/Page7969.asp>>.

Proslov premiéra Francie Manuela Vallse na půdě dolní sněmovny (l'Assemblée nationale) na počest obětí atentátů ze dne 13. ledna 2015 [online]. [cit. 5. března 2019]. <<https://www.gouvernement.fr/partage/3118-seance-speciale-d-hommage-aux-victimes-des-attentats-allocation-de-manuel-valls-premier-ministre>>.

Trente ans de législation antiterroriste [online]. 3. března 2018, [cit. 8. března 2019]. <<https://www.vie-publique.fr/chronologie/chronos-thematiques/trente-ans-legislation-antiterroriste.html>>.

Premier bilan de l'application de la loi renforçant la sécurité intérieure et la lutte contre le terrorisme [online]. 12. února 2019, [cit. 20. března 2019]. <<https://www.interieur.gouv.fr/Actualites/Communiqués/Bilan-de-la-loi-renforçant-la-lutte-contre-le-terrorisme>>.